

Tiina Kukkula

SÄVELTÄMINEN PIANOTUNNEILLA

Ideoita säveltämisen opettamiseen instrumenttiopetuksessa

SÄVELTÄMINEN PIANOTUNNEILLA

Ideoita säveltämisen opettamiseen instrumenttiopetuksessa

Tiina Kukkula
Opinnäytetyö
Kevät 2020
Taiteen tekijä ja kehittäjä
YAMK
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Taiteen tekijä ja kehittäjä, YAMK

Tekijä: Tiina Kukkula
Opinnäytetyön nimi: Säveltäminen pianotunneilla
Työn ohjaaja: Jouko Tötterström
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: kevät 2020 Sivumäärä: 53 + 1

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda opetusmateriaalia pianonsoiton opettajille säveltämisen opettamiseen. Tarve opetusmateriaalien kehittämiseen syntyi uuden taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman myötä, jossa säveltäminen on nostettu merkittävään asemaan instrumenttiopinnoissa. Opinnäytetyön opetusmateriaalin tarkoituksena on auttaa soitonopettajia avaamaan oppilailleen säveltämisen maailmaa, jossa oppilas voi nähdä musiikin tekemisen laajemmin ja toteuttaa visioitaan taidemusiikin, elokuva- tai pelimusiikin, kevyen musiikin tai minkä tahansa muun genren saralla. Tietoperustana opinnäytetyössä on käytetty säveltämistä ja luovuutta koskevaa kirjallisuutta. Opinnäytetyössä pohditaan opettaja-oppilassuhteen, motivaation, monipuolisten opetusmenetelmien ja flow'n merkitystä soitonopiskeluun.

Opinnäytetyön tutkimusote on musiikkipedagoginen. Tutkimuksen lähtökohtana on oppilaan laaja-alainen musiikillinen kehittyminen säveltämisen avulla. Tiina Kukkula on kerännyt sävellysharjoituksia verkkosivustolle www.savellyttaminen.fi. Kukkula on säveltänyt li instituutissa piano-oppilaidensa kanssa harjoitusten avulla lukuvuoden 2019–2020 aikana. Sävellysprosessin lopussa oppilaat vastasivat kyselyyn, jossa selvitettiin, kokivatko he säveltämisen tärkeäksi ja innostavaksi. Kyselyllä selvitettiin myös oppilaiden kokemuksia ajan riittämisestä säveltämiseen. Oppilaiden mukaan säveltäminen oli mukavaa ja helppoa tai hiukan haastavaa. Säveltäminen antoi lisää vapautta soittoon, lisäsi oppilaan päätösvaltaa opiskeluun ja toi vaihtelua musiikinopiskeluun. Moni oli hyvin innostunut ja halusi jatkaa säveltämistä. Aikaa säveltämiseen kotona löytyi, eikä se vienyt tunteista liikaa aikaa.

Oppilaiden sävellyksiä on esillä verkkosivustolla nuottiesimerkkeinä, videoina ja äänitiedostoina. Tavoitteena on, että pianonsoiton opettajat pystyvät hyödyntämään harjoituksia opetuksessaan. Osaa tehtävistä voi soveltaa myös muille instrumenteille ja yhteismusisointiin. Tulevaisuudessa teen lisää sävellysharjoituksia ja kehitän verkkosivustoani.

Asiasanat: Säveltäminen, pedagogiikka, pianomusiikki, improvisointi, itseilmaisuus, luovuuskasvatus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Artistic Development, YAMK

Author: Tiina Kukkula

Title of thesis: Composing during piano lessons

Supervisor: Jouko Tötterström

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2020

Number of pages: 53 + 1

The purpose of this thesis is to create teaching materials for piano teachers to teach composition. The need for the development of teaching materials arose with the new Finnish art curriculum, in which composing has taken a prominent place in instrumental studies. The purpose of teaching materials of this thesis is to help piano teachers to introduce a world of composing for their students, where they can see music making more widely and realize their visions in the field of art, film or game music, popular music or any other genre. Literature on composing and creativity has been used as a basis for knowledge. The thesis examines the importance of teacher-student relationship, motivation, versatile teaching methods and the role of flow in playing music.

The research approach of this thesis is music pedagogical. The starting point of the study is the students extensive musical development through composing. Tiina Kukkula has collected composing exercises to the website www.savellyttaminen.fi. She has tested these composition tasks with her piano students in Ii Institute during the academic year 2019-2020. At the end of the composing process, students responded to a questionnaire to determine, whether they found composing important and inspiring part of their piano studies. The survey also explored students' experiences of spending time on composing. Piano students found composing comfortable and easy or a bit challenging. It gave them more freedom, increased their decision-making power and brought variation to their music studies. Many were very enthusiastic about it and wanted to continue composing later on. There was time to compose at home and it didn't take too much time from piano lessons.

Students' compositions are featured on the website as music samples, videos and audio files. The aim is that these exercises and examples of students compositions provide ideas for other piano teachers, how to compose with students in piano lessons and how to inspire and encourage experimentation with composing. Some of the tasks can also be applied to other instruments and collaborative music. In the future I will do more composing exercises and develop my website.

Keywords: composing, pedagogy, piano music, improvising, self-expression, creativity

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	SÄVELLYTTÄMINEN SOITONOPETUKSEN LOMASSA	7
	2.1 Sävellyttäminen.....	7
	2.2 Säveltäminen osaksi musiikin opintoja.....	8
	2.3 Ajan hallinta.....	9
	2.4 Motivaatio	10
	2.5 Opettajan rooli	13
3	IMPROVISOINNISTA SÄVELTÄMISEEN	16
	3.1 Säveltämisen opettaminen	17
	3.2 Säveltämisen vaiheet	18
4	FLOW MUSIIKIN OPISKELUSSA	20
	4.1 Flow opetuksessa.....	22
	4.2 Flow tutkimuskohteena sävellysprosessissa	24
5	SÄVELLYTTÄMINEN OSANA OPETUSTANI	26
	5.1 Ilmapiiri oppitunneillani.....	29
	5.2 Käytetyt harjoitteet	31
6	OPPILAIDEN KOKEMUKSET	43
	6.1 Oppilaiden kokemus sävellystehtävästä	43
	6.2 Säveltämisen haastavuus	44
	6.3 Ajan käyttö säveltämiseen	46
	6.4 Mitä uutta säveltäminen tuo soitonopiskeluun?	46
	6.5 Haluatko jatkaa säveltämistä?	47
7	YHTEENVETO JA POHDINTA.....	49
	LÄHTEET	51

1 JOHDANTO

Opetushallitus julkaisi vuonna 2017 uudet taiteen opetussuunnitelmat, jotka astuivat voimaan 1.8.2018. (Opetushallitus, 2017, viitattu 19.2.2020). Musiikissa oppilaat voivat suorittaa musiikin laajan oppimäärän (1100 tuntia) tai yleisen oppimäärän (500 tuntia) oppilaitoksesta ja oppilaan tavoitteista riippuen. Laajan oppimäärän opetussuunnitelmassa säveltämiselle ja improvisoinnille on oma osionsa. Yleisen oppimäärän opetussuunnitelmassa mainitaan, että opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen. Oppilas pystyy saamaan niistä projektiopintoja, joita yleisen oppimäärän suorittaakseen oppilaan kuuluu tehdä. Perinteisesti improvisointia on tehty tunneilla opettajan kiinnostuksen mukaan. Säveltäminen ja sovittaminen ovat jääneet oppilaan oman kiinnostuksen varaan, eikä niitä ole varsinaisesti sisällytetty soittotuntien opetukseen, vaan niitä on voinut halutessaan opiskella erillisesti. Säveltämisen pedagogiikka ei ole kuulunut musiikkipedagogien koulutusohjelmaan. Tällä hetkellä esimerkiksi Oulun ammattikorkeakoulussa sitä voi opiskella valinnaisina opintoina.

Sävellyttämisen sisällyttäminen uusiin opetussuunnitelmiin aiheuttaa hämmennystä monelle opettajalle. Kuinka sitä voi opettaa? Kuka sitä voi opettaa? Olenko minä oikea opettaja säveltämistä opettamaan, kun säveltäminen ei itsellekään ole vahvuus? Kuinka saadaan soittotunti riittämään kaikkeen tekemiseen? Kuinka saada oppilas innostumaan säveltämisestä ja millaisilla tehtävien annoilla kannattaa lähteä liikkeelle?

Opinnäytetyöni tavoitteena on hakea vastauksia näihin kysymyksiin sekä kehittää ja kokeilla erilaisia menetelmiä ja konkreettisia tehtäviä, joiden avulla oppilasta voi auttaa säveltämistyön alkuun pääsyssä. Tarkoitukseni on myös selvittää, kuinka oppilasta voi tukea sävellysprosessin aikana ja millainen palaute ja ideointi tukee ja auttaa oppilasta sävellystyössä. Soittotunti on vuorovaikutustilanne, joten opettajan kannustus, palaute ja soittotunnin positiivinen ilmapiiri vaikuttavat merkittävästi oppilaan rohkeuteen esittää omia musiikillisia ajatuksiaan.

2 SÄVELLYTTÄMINEN SOITONOPETUKSEN LOMASSA

Soittotunneilla tapahtuvan säveltämisen tarkoituksena on antaa soittajalle onnistumisen kokemuksia, uskoa itseän ja omien ideoiden hyvyyteen ja antaa ajatuksia vapaaseen musisointiin. Vapaa soittaminen, kokeileva, omaksi iloksi soittaminen ja onnistumisen kokemuksia antava, soittoläksyistä irti oleva soittaminen on keskeistä lapsen soitonopiskelun prosessissa (Tuovila, 2003. 242). Säveltämisen ja improvisoinnin yksi keskeisistä tavoitteista on auttaa oppilasta vapautumaan luovaan prosessiin soittaessaan ja antaa rohkeutta kokeilla erilaisia soitto-tapoja ja sävelyhdistelmiä. Oppilas saa kokemuksen omien musiikillisten tekojen luovasta ja soivasta merkityksestä ja vaikutuksesta, rohkaistuu kokeilemaan, erehtymään ja epäonnistumaan. On tärkeää ymmärtää, että musiikki ei voi mennä rikki tai kuolla. Soittaessa on turvallista kokeilla ideoitaan. Niistä voi ottaa käyttöön ne, joista pitää, mutta ne kokeilut, jotka eivät omaa korvaa miellytä, eivät jätä jälkeensä mitään negatiivista. Ne voi vain unohtaa. (Lilja-Viherlampi 2007, 306.) Kemisti Linus Pauling totesikin kerran, että ”paras tapa saada hyviä ideoita on saada paljon ideoita”. Jos ei uskalla kokeilla ja antaa ideoiden virrata vapaasti, ei voi löytää niitä parhaitakaan ideoita.

2.1 Sävellyttäminen

Sävellyttäminen on käsitteenä haasteellinen. Sen voi ajatella viittaavan opettajan vahvaan ja ehkäpä jopa käskevään rooliin toiminnassa. Tässä opinnäytetyössä sävellyttämisellä tarkoitetaan oppilaan auttamista sävellysprosessin alkuun ja hänen tukemistaan sen aikana. Oppilas säveltää osana soitonopintojaan, ja prosessia käydään oppitunneilla läpi. Opettaja antaa valmiin tehtävän, jonka mukaan sävellysprosessi alkaa. Tehtävän alkuperäinen idea saattaa kadota sävellystyön aikana, ja lopputulos voi olla jotain hyvin erilaista, kuin mihin alkuperäinen tehtävä viittasi, mutta sävellystyö lähtee käyntiin opettajan ohjaamana, ja opettaja antaa hienovaraisesti ideoita ja tukea prosessin edetessä.

2.2 Säveltäminen osaksi musiikin opintoja

”Onneton on kuvitelmamme, jonka mukaan arvokasta taidetta voi tuottaa vain laajalti tunnettu taiteilija” (Ilpo Saastamoinen 1990, 3)

Säveltäminen käsitteenä korostaa usein ajatuksissa säveltäjämyyttiä ja velvollisuutta korkeatasoiseen tuotokseen (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 251). Musisoiminen ja omien kappaleiden keksiminen on kuitenkin ollut osa ihmisyyttä kautta aikojen. Nykykulttuurissa se koetaan helposti harvojen ja valittujen yksinoikeudeksi, mutta ihminen on luonut taidetta ja välittänyt sitä tuleville sukupolville tuhansia vuosia.

Oikealla tavalla rohkaistuina lapset ja nuoret kykenevät jo varhaisessa vaiheessa soitonopiskelua improvisoimaan, luomaan ja säveltämään tuoreita ja sykehdyttäviä esityksiä (Hyry-Beihammen, Joukamo-Ampuja, Juntunen, Kymäläinen & Lepänen 2013, 175). Vaikka sävellettyjen tuotosten historiallinen ja kulttuurinen merkitys jäisivätkin vähäiseksi, ne ovat tärkeitä säveltäjälle itselleen ja vahvistavat myönteisen minäkuvan kehittymistä. Improvisaatio- ja sävellysharjoitusten sopivan vaikeustason valinta luo turvallisuuden tunnetta ja rohkaisee oppilasta kokeilemaan erilaisia ratkaisuja. Rohkeus tuoda omia näkemyksiä ja ideoita esille tukee kaikkea musiikinopiskelua, antaa oppilaalle onnistumisen kokemuksia ja lisää motivaatiota soitonopiskelua kohtaan. Oppilaan on hyvä olla luovassa ja kekseliäessä olotilassa. (Hyry-Beihammen ym. 2013, 174.) Hyvä soittotaito auttaa säveltämistä, muttei ole sen edellytys. Oppilas voi olla idearikas säveltäjä, vaikka instrumentin hallinta ja itse musisointi eivät olisikaan korkeatasoisia. (Ervasti ym. 2013, 277.)

Taitojen ja kykyjen voidaan ajatella olevan pysyviä ja perittyjä. Näin ollen ne olisivat muuttumattomia, eikä niihin voi harjoituksella vaikuttaa. Kasvun asenne puolestaan on ajatus, jonka mukaan harjoittelulla voidaan parantaa taitoja ja ominaisuuksia. (Järvilehto, 2014. 54.) Perinteinen mielikuva säveltämisestä on, että musiikki alkaa soimaan säveltäjän päässä intuitiivisesti ja hänen on kiirehdittävä kirjoittamaan se pikaisesti ylös. Säveltäjän intuitio koetaan synnynnäiseksi, maa-

giseksi ominaisuudeksi, jota se lopulta myös on, mutta intuitio mihin tahansa syntyy vahvan kokemuksen myötä, harjoittelun myötä saadun asiantuntemuksen kautta. Tämän vuoksi on virheellistä olettaa, että uusien loistokkaiden sinfonioiden soimattomuus päässä tarkoittaa, ettei ideoita säveltämiseen ole. Kaikilla historiamme kuuluisimmilla säveltäjillä on vuosikymmenien kokemus sävellystyöstä. Vaikka esimerkiksi W. A. Mozartin ensimmäiset sävellykset ovat varsin kivoja kappaleita, eivät ne vedä vertoja hänen myöhemmälle tuotannolleen. Harjoituksen kautta myös säveltäminen kehittyy. Aiemmilla vuosisadoilla oli luonnollista, että jokainen soittaja tuotti omaa musiikkiaan, ja siihen harjoiteltiin varhaisesta soittourasta alkaen, mutta nykypäivänä säveltäminen on mystifioitu elämää suuremmaksi, harvojen ja valittujen oikeudeksi. Mikäli emme uskalla kokeilla erilaisia tehtäviä, emme voi tietää, mitä haluamme tehdä intohimoisesti (Järvilehto 2014, 63). Jotta uuden musiikin luominen saadaan luonnolliseksi osaksi musiikkiharrastusta, improvisointia ja säveltämistä tulee sisältyä soitonopiskeluihin. Näin oppilas pääsee kiinni säveltämisprosessiin varhaisessa vaiheessa ja voi oman kiinnostuksensa mukaan harrastaa ja opiskella sitä eteenpäin myöhemmin opinnoissaan.

2.3 Ajan hallinta

Soittotunneilla aika on aina vähissä. Opetettavaa asiaa on paljon, ja opettaja saattaa helposti kokea, ettei sävellysprosessille enää löydy aikaa. On totta, että syvälliseen säveltämiseen paneutumiseen olisi hyvä käydä erikseen sävellystunneilla. Soittotunneilla tapahtuvan sävellyttämisen tarkoituksena on tutustuttaa oppilas säveltämisen maailmaan ja rohkaista häntä itseilmaisuuksiin ja omien musiikkilisten ideoiden esiintuomiseen. Säveltäminen osana oppilaslähtöistä, monipuolista instrumenttiopiskelua ei huononna soitonopiskelun tasoa, vaan sillä tähdätään monipuolisiin ja korkeatasoisiin tuloksiin samalla oppilaan yksilölliset tavoitteet, edellytykset, kokemukset ja mielenkiinnon kohteet huomioiden. Monipuolisten opetusmenetelmien kautta opettaja pystyy löytämään jokaiselle oppilaalle parhaan mahdollisen toimintatavan. (Hyyry-Beihammen ym. 2013, 155.)

Tässä opinnäytetyössä esiteltyjen harjoitusten toteuttamisen on tarkoitus viedä vain noin 5–10 minuuttia jokaviikkoisesta soittotunnista, eikä sävellysprosessin tarvitse olla koko ajan käynnissä, vaan sitä voidaan tehdä projektiluonteisesti. Sävellysharjoituksen voi esimerkiksi ottaa tunnin alkuun, jolloin oppilas esittää sävellyksensä siinä muodossa, missä se sillä hetkellä on. Sen jälkeen siitä keskustellaan yhdessä, ja mietitään, kuinka siitä olisi helpointa jatkaa eteenpäin. Varsinaisen sävellystyön oppilas tekee kotona. Mikäli nuotintaminen on oppilaalle haasteellista, hän saattaa tarvita siihen opettajan apua. Tämä vie paljon aikaa soittotunnista, ja tällöin voidaan yhdessä päättää, käytetäänkö siihen hetkellisesti enemmän aikaa, jolloin oppilaan teorian osaaminen samalla vahvistuu, vai tallennetaanko sävellyksensä muussa muodossa esimerkiksi äänitiedostona. Tärkeää on, että oppilas saa tallenteen omaksi ja voi säilöä sen arkistoihinsa.

2.4 Motivaatio

Tällä hetkellä käytössä oleva opetussuunnitelma perustuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Sen mukaan oppilaan sisäinen motivaatio ja oma kiinnostus opiskeltavaan aiheeseen on tärkeää (Niemeläinen, 2008, 9). Motivaatiota on sisäistä ja ulkoista. Ulkoisen motivaation luo ulkoapäin tuleva tavoite tai palkkio. Sisäinen motivaatio tulee ihmisen omista tarpeista, halusta tehdä jotakin itseä kiinnostavaa ja tyydyttävää. Sisäiseen motivaatioon sisältyy autonominen kokemus, tunne että omien tekojen kautta pystyy muuttamaan elämäänsä, kompetenttinen kokemus asioiden aikaansaamisesta ja tavoitteiden saavuttamisesta sekä yhteenkuuluvuuden kokemus, tunne olla osa ryhmää. (Järvilehto, 2014. 28.) Sisäisesti motivoitunut musiikin opiskelija toimii oman kiinnostuksensa kannustamana. Musiikki on hänelle tärkeä osa elämää, ja hän kokee musiikin opiskelun itseään tyydyttäväksi ja palkitsevaksi. Oppilaan minäkuva, kiinnostuksen kohteet ja tavoitteet toimivat motivaatiotekijöinä. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan opettaja toimii ohjaajana ja auttajana ja käyttää mahdollisimman monipuolisia opetusmenetelmiä ja työskentelytapoja. Oppilasta kannustetaan lisääntyvään itseohjautuvuuteen ja oma-aloitteisuuteen. (Niemeläinen 2008, 9.)

Suljetun mielentilan ihmiset uskovat älykkyyden ja lahjakkuuden olevan vakio, synnynnäinen ominaisuus, jota ei voi muuttaa. Tällöin heidän toimintansa fokus on näyttää hyvältä, olla menettämättä uskottavuuttaan. Virheistä syytetään muita, eikä suljetun mielentilan ihminen taistele kehittyäkseen. Kasvumielentilan ihminen luottaa kykyinsä oppia ja kehittyä, ja hän tekee töitä sen eteen. Hän on tietoinen omista kyvyistään, eikä anna puutteittensa määritellä häntä ihmisenä, vaan uskoo, että kovalla työllä voi kehittyä. Opettaja voi edesauttaa kasvumielentilaa luomalla pelosta vapaan ilmapiirin, jossa on lupa epäonnistua. Opettajan ja oppilaan välinen luottamus edesauttaa kasvumielen kulttuuria. Keskeistä kasvumielentilassa ja sisäisen motivaation säilyttämisessä on suhtautuminen epäonnistumiseen. (Virolainen & Virolainen 2018, 46–47.) Mikäli pieleen mennyt esiintyminen luo tunteen huonommuudesta, tilanne saa rajoittavan merkityksen, syö motivaatiota ja luo oppilaalle ajatuksen omien synnynnäisten lahjojen vähyydestä. Voimaannuttavan merkityksen pieleen menneelle esiintymiselle antaa pohtiminen, voisinko valmistautua ensi kerralla enemmän. Millä tavoin voin helpottaa onnistumista seuraavalla kerralla? (Virolainen & Virolainen 2018, 29.) Usko omiin kykyihin ja niiden kehittymismahdollisuuksiin toimii suojapanssarina lannistavia ajatuksia kohtaan.

Kiinnostavinkin harrastus, tehtävä tai työ voi kyllästyttää ja uuvuttaa, mikäli siinä ei pyri kehitykseen, eikä hae jatkuvasti uusia haasteita. Oppiminen on tehokainta silloin, kun opiskeltava aihe on kiinnostava ja opiskelu on hauskaa. Monipuoliset työtavat ja elämysten etsintä musiikin opiskelussa antavat oppilaalle mahdollisuuden oman musiikkisuhteen luomiseen ja kehittävät itseilmaisua ja mielikuvitusta. Oppilas saa mahdollisuuden omakohtaisten ja merkityksellisten musiikkikokemusten luomiseen. (Niemeläinen 2012, 16.) Musiikin opiskelun tavoitteena on hyvä suhde musiikkiin. Musiikkiharrastus itsessään tulee kokea arvokkaaksi osaksi elämää. (Niemeläinen 2012, 11.) Soittotunneilla säveltämisen tarkoituksena on tuoda tunneille erilaisia työskentelytapoja soitonopiskeluun. Sen kautta oppilas saa uusia ja erilaisia haasteita, joissa onnistuminen tuo intoa myös varsinaiseen instrumenttiopiskeluun. Tutustuminen omaan soittimeen ja erilaisien sointivärien löytäminen rikastuttavat mielikuvitusta ja auttavat soitettavien kappaleiden tulkinnan löytymistä.

Oppilaan positiivinen musiikillinen minäkäsitys luo pohjan opiskelun kokemiselle mielekkäänä. Positiivisen minäkäsityksen luomista auttavat vanhempien ja opettajien antama kannustus, omien musiikkitaitojen arvostaminen sekä omilta ystäviltä ja soittokavereilta saatu vertaispalaute. (Tuovila 2003, 50.) Oppilaiden motivaation kannalta on tärkeää, että he saavat itse vaikuttaa opiskeluunsa, valita mieluisia kappaleita, säveltää ja soittaa musiikkia yli genererajojen oman musiikillisen kiinnostuksensa mukaan. Oppilas voi tehdä opiskeluun koskevia aloitteita, ja niitä kuunnellaan – opiskelua pyritään kehittämään oppilaan toivomusten suuntaisesti keskustellen asiasta opettajan ja oppilaan vanhempien kanssa. Mikäli oppilas kokee voivansa vaikuttaa opetukseen, motivaatio seuraa luonnostaan. (Tuovila 2003, 239.) Se, kuinka paljon erilaisia sävellyksiä oppilaan kanssa tehdään, riippuu oppilaan kiinnostuksesta. Toisen oppilaan halutessa, että jokin sävellyshanke on meneillään koko ajan, toinen ei juurikaan innostu säveltämisestä. Tärkeää on, että sitä kokeillaan jokaisen kanssa, opettaja valitsee tehtävät oppilaan kiinnostuksen ja osaamisen mukaan, ja oppilas voi palautteellaan vaikuttaa siihen, minkä verran säveltämistä tunteilla tehdään jatkossa.

Perfektionismi eli täydellisyyden tavoittelu on monen soitonopiskelijan vitsaus, joka estää musiikin vapaan tulkinnan ja siihen uppoamisen. Usein perfektionismi on puhdasta epäonnistumisen pelkoa ja itseluottamuksen puutetta (Griffley 2019, 29). Pieni annos perfektionismia on paikallaan soitonopiskelussa, jotta jaksaa sinnikkäästi harjoitella kappaleen yksityiskohtia kohti haluttua lopputulosta. Suurina annoksina se saattaa jopa estää musiikin etenemisen tasaisessa sykkeessä soittajan tarkastaessa jokaisen soittamansa sävelen oikeellisuuden. Perfektionismiin taipuvalle oppilaalle improvisointi ja säveltäminen on usein hyvin palkitsevaa ja kehittävä, koska kaikki, mitä soittimesta tuotetaan, on oikein. Toisaalta vapautuminen vapaaseen musisointiin saattaa olla hyvin pitkä prosessi, mikäli itsekritiikki ei halua päästää oppilasta kahleistaan, mutta se matka kannattaa kulkea.

Csikszentmihályin (2005, 168) mukaan suoritus lapsen soiton tavoitteena aiheuttaa psyykkistä epäjärjestystä. Musiikin tuottamisen tavoitteena tulisikin olla nautinto suorituksen sijaan. Säveltämisessä ja improvisoinnissa uteliaisuus on kaiken perusta. Sävellysprosessissa säveltäjän ei kuulu miettiä, mitä muut tuotoksesta tulevat pitämään, vaan lopputuloksella on merkitys vain tekijälle itselleen

(Gilbert 2016, 137). Kuulijoiden reaktio antaa aina taiteilijalle palautetta työstään, mutta sille ei saa antaa liian suurta painoarvoa. Klassisen musiikin opiskelijat soittavat vaatimusten, omien ja ulkoapäin tulevien, ristitulessa. Vapaa soitto, vapaa säestys, korvakuulolta soittaminen, improvisointi ja säveltäminen antavat parhaimmillaan vapautuksen vaatimuksista ja auttavat soittajan luovaan, rentoon musisointiin. Tämän tunteen siirtäminen kaikkeen soitonopiskeluun lisää motivaatiota ja uskoa itseensä.

Albert Einsteinin mukaan toiseen taiteenalaan sukeltaminen voi selkeyttää ajatuksia ja tuoda ratkaisuja käsillä oleviin ongelmiin. Hän käyttää tästä termiä *Combinatory play*. Ajatuksena on työskentelyn jumiutuessa keskeyttää käsillä oleva tehtävä ja tehdä jotain ihan muuta. Sen ei tarvitse olla vaikeaa, eikä sitä tarvitse osata. Tärkeintä on, että pitää hauskaa. Luova prosessi avaa toisen mentaalisen kanavan, joka yhdistyessään alkuperäisen ongelman työstämiseen auttaa löytämään varsin poikkeuksellisiakin ratkaisuja. Einstein itse käytti viulunsoittoa apunaan joutuessaan työssään umpikujaan. Useiden taidealojen kokeilu ja harrastaminen ja oman taiteenalan sisäiset vaihtelut auttavat uusien ratkaisujen löytämisessä. (Juma, A. 2020, viitattu 5.3.2020.)

2.5 Opettajan rooli

“Teachers who are brave enough to suggest ‘strange musical experiments’ have all the fun”
(Klose 2011, 396).

Opettajalla on keskeinen rooli lapsen soitonopiskelussa. Raustevon Wrightin, von Wrightin ja Soinin (2003, 160) mukaan venäläinen psykologi Leo Vygotski esitti jo lähes sata vuotta sitten teoriassaan lähikehityksen vyöhykkeen. Vygotski esitteli teoriassaan oppimisen sosiaalisen aspektin. Hänen mukaansa ihmisellä on tietty taso, johon hän suorituksessaan sillä hetkellä pystyy. Kun ihminen työskentelee itseään taitavamman henkilön kanssa, hänen optimisuorituksensa vyöhyke laajenee ja hän pystyy suoriutumaan vaikeammista tehtävistä kuin yksin

työskennellessään. Opettaja, taitavampana tekijänä, voi auttaa oppilasta laajentamaan osaamistaan, säätämään suoritustaan ja vahvistamaan toimintakykyään. Vygotskin mukaan oppiminen tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, ja taitavamman tekijän, opettajan ohjauksessa taidot ja tiedot kehittyvät paremmin kuin yksin opiskeltaessa.

Oppilaan asenne soitonopiskelua kohtaan vaikuttaa oppimiseen. Opettajan ja oppilaan välinen lämmin ja avoin kommunikaatiosuhde edistää oppilaan myönteisiä tunteita ja asenteita soitonopiskelua kohtaan. Opetuksen tehtävänä on antaa mahdollisuus ammattiopintoihin, mutta sitä tärkeämpää on hyvä suhde musiikkiin. Osalle oppilaista aikuisen ihmisen jakamaton huomio soittotunnin ajan on keskeistä. Opettajan on oltava aidosti kiinnostunut ja innostunut opetettavasta aineestaan ja oppilaistaan, sosiaalisesti taitava ja herkkä kuuntelemaan oppilaidensa tarpeita, tavoitteita ja tunteita. (Niemeläinen 2008, 10–11.) Opettajalla täytyy olla uskoa siihen, että oppilaassa on enemmän kuin mitä sillä hetkellä on näkyvissä (Lilja-Viherlampi 2007, 188). Soitonopettajien täytyy olla avoimia musikaalisuuden suhteen. Perustavalla tasolla musikaalisuutta on se, että pitää musiikista ja elää sen parissa. (Harris 2012, 11.) Korkeammalle viety musikaalisuus voi ilmetä oppilaista hyvin erilaisina vahvuuksina ja kiinnostuksen kohteina.

Instrumenttiopetus sisältää jatkuvaa palautteen antoa. Se, millaista palautetta opettaja antaa ja miten, vaikuttaa ratkaisevasti oppilaan motivaatioon. Oppilaan luovan tuotoksen väheksyminen on rankka kokemus, joka saattaa viedä uskon omaan tekemiseen nopeasti. Mikäli opettaja suhtautuu oppilaan tekemiseen hyväksyvästi ja antaa palautetta rakentavassa hengessä, oppilas kokee, että hänen musisointinsa otetaan vakavasti ja että se on merkityksellistä. Oppitunnin ilmapiirillä on keskeinen rooli säveltämisen opettamisessa. Jos oppilas kokee ilmapiirin arvostavaksi ja hyväksyväksi, hän voi rohkaistua ilmaisemaan itseään spontaaninimmin ja paremmin. Oman sävellyksen esittely opettajalle vaatii rohkeutta ja luottamusta siihen, että oppilaan luovaa tuotosta arvostetaan. Oppilaan tuotosta ei saa koskaan vähätellä, vaikka se olisi kaukana annetusta tehtävästä tai tavoitteesta. Oppilaan on paljon helpompi mennä epämukavuusalueelleen turvallisessa, hyväksyvässä ja arvostavassa ilmapiirissä, joka on myös avoimen mieli-

kuvituksen käytön edellytys. (Hyry-Beihammen ym. 2013, 171–173.) Myös opettajan usko omaan kykyihinsä parantaa oppimistuloksia. Omaan ammattitaitoonsa luottavat opettajat motivoivat ja inspiroivat oppilaitaan paremmin ja ovat avoimempia kokeilemaan uusia opetusmenetelmiä. He ponnistelevat sinnikkäästi kohti tavoitteitaan ja myös asettavat tavoitteet korkeammalle ja näyttävät oppilailleen esimerkillään mallia inspiroituneesta ja motivoituneesta työskentelystä. (Virolainen & Virolainen 2018, 186.)

Monipuoliset työtavat ovat elämysten etsintää. Niiden avulla opettaja voi luoda vaihtelua instrumenttiopintoihin ja soittotunnin rakenteeseen. Samalla hän pystyy löytämään oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisten työtapojen avulla oppilas voi luoda omaa musiikkisuhdettaan ja tulla tietoisiksi omista tunteistaan ja ajatuksistaan, kehittää itseilmaisuaan, mielikuvitustaan ja saada merkityksellisiä, omakohtaisia musiikkikokemuksia. (Niemeläinen 2008, 16.)

3 IMPROVISOINNISTA SÄVELTÄMISEEN

*“Kyky olla luovasti yksin ja tutustua fantasioihinsa kenenkään puuttumatta niihin, on suurenmoisen arvokas lahja, se on erillisyyden ja yhteyden säätelyä”
(Sinkkonen 2003, 149)*

Sävellyksen erottaa improvisaatiosta se, että se on toistettavissa samanlaisena. Silti raja on häilyvä. Mikäli kappaleessa on selkeä, samana toistuva rakenne ja se on osittain nuotinnettu, mutta osa siitä toteutetaan improvisoiden annettujen ohjeiden mukaan, osan ollessa aina toistettaessa samanlainen, jako improvisoinnin ja säveltämisen välillä ei enää ole selkeä. Oppilaan aloittaessa säveltämisen tällä ei ole suurta merkitystä. Kaikkia sävellyksiä ei ole tarkoituksenmukaista nuotintaa, ja jotkut niistä voivat olla hyvinkin vapaasti muotoiltuja muuttuen jokaisella esityskerralla erilaiseksi. Osa sävellyksistä voi olla myös korvakuulolta ulkoa opeteltuja, jolloin soittaja pystyy toistamaan sen aina samalla tavalla etenevänä sävellyksenä.

Säveltäminen ja improvisointi vaativat luovuutta kuten kaikki musiikinopiskelu. Luovuus on vapautta. Luovan ihmisen on oltava avoin erilaisille näkökulmille ja asioille. Toteuttaessaan luovuuttaan pitää uskaltaa ottaa riskejä ja heittäytyä rohkeasti uusiin ideoihin ja tekoihin. (Kallio & Morottaja 2018, 9.) Improvisoinnin ja säveltämisen parissa soittaja voi kokea saavansa äänellisen ilmaisun omille kokemuksilleen ja tunteilleen, mikä kehittää itsereflektion ja itseilmaisun taitoja. Kokemus siitä, että omilla musiikillisilla teoilla on luova ja soiva merkitys, vahvistaa soittajan itseluottamusta ja rohkeutta tunteiden ilmaisuun. (Lilja-Viherlampi 2007, 306.)

Säveltäminen voidaan jakaa etukäteis-, esityshetken ja jälkikäteissäveltämiseen. Etukäteissäveltäminen on esimerkiksi kappaleen nuotintamista. Tällöin kappale muodostetaan ennen sävellyksen esittämistä. Esityshetkellä tapahtuva säveltäminen on improvisointia. Jälkikäteissäveltäminen tapahtuu esimerkiksi studiotyöskentelyssä. Sävellyksen ero improvisointiin on siinä, että sen voi esittää joku

muukin kuin kappaleen säveltäjä ilman säveltäjän läsnäoloa. Tällöin säveltäjä ja sävellys voidaan erottaa toisistaan. (Ervasti ym. 2003, 251–252.)

3.1 Säveltämisen opettaminen

”Läpimurrot tapahtuvat usein juuri sellaisissa tilanteissa, joissa ihmiset ovat omistautuneet ajatuksilla leikkimiseen odottamatta määrättyjä tuloksia” (Csikszentmihalyi 2005, 200.)

Säveltämisen opettaminen lähtee siitä, että opettaja tutustuu ensin itse harjoitukseen ja opettaa sen sitten muille. Mikäli säveltämisen opettaminen ei ole opettajalle tuttua, kannattaa ottaa yksi harjoitus kerrallaan haltuun. Myös oppilas saattaa tarvita aikaa uuden asian omaksumiseen ja vaikuttaa aluksi hiukan varautuneelta. Tällöin kannattaa antaa aikaa asiaan tutustumiseen ja kokeilla harjoitusta useammalla tunnilla. (Niemeläinen 2008, 17.) Sävellyttämisen prosessi etenee siten, että opettaja antaa oppilaalle idean, mallin, josta lähdetään liikkeelle. Opettaja ja oppilas improvisoivat mallin mukaan yhdessä, ja oppilas jatkaa sitä kotona yksin, mitä kautta hänelle muotoutuu tilannekohtaiset toimintatavat kyseisen sävellyksen jatkamiseen. Sävellyksen lopullinen versio saattaa olla hyvinkin kaukana annetusta aloitustehtävästä. Opettajan tehtävänä on kuunnella, kannustaa, tukea ja antaa ideoita työn jatkamiseen. Hienovaraisilla kysymyksillä oppilasta voi auttaa työssä eteenpäin. Sävellystyön alussa fokuoivista kysymyksistä voi olla apua. Minkä aiheen valitsisimme lauluun? Kappaleen tunnelman etsinnässä opettaja voi auttaa esimerkiksi mielikuvien avulla. Onko kappale iloinen vai surullinen, nopea vai hidas? Tarkentavilla kysymyksillä oppilasta voi auttaa hahmottamaan, miten kappale etenee. Miten kappale jatkuu? Meneekö melodia seuraavaksi korkeammalle vai matalammalle? (Ervasti ym. 2013, 260–262.) Sävellystyön kautta oppilas oppii puhumaan musiikista ja käyttämään sen peruskäsitteitä tekemällä, tarvelähtöisesti (Ervasti ym. 2013, 286). Säveltämisen opettaminen on kaaoksen sietämistä. Oppilasta täytyy kyetä rohkaisemaan ja auttamaan varsin sekavassakin tilassa olevasta sävellyksestä eteenpäin ilman, että oppilas kokee hetkeäkään sen olevan pielessä. Usein kaaoksesta syntyvät ne parhaat ja

erikoisimmat ideat. Pablo Picassokin totesi, että hän lähtee liikkeelle ideasta, ja sitten siitä syntyy jotakin ihan muuta.

Ideoita säveltämistehtäviin voi saada mistä vain. Täysin alkuperäistä ideaa on lähes mahdoton saada. Kaikki sävellyshdistelmät ja rytmit on jo aiemmin käytetty. Ota idea valmiista kappaleesta, inspiroivasta kuvasta tai sen hetken mielialasta ja kokeile sitä oppilaan kanssa. Jälleen Picassoa lainaten ”Bad artist copy, good artist steal.” Varasta ideoita, älä kopioi muiden tuotoksia. Sillä on iso ero.

3.2 Säveltämisen vaiheet

Säveltämisprosessi voidaan jakaa Kaschubin ja Smithin mukaan yhdeksään vaiheeseen (Ervasti ym. 2013, 253). Säveltämistyön aloittaa impulssi ja inspiraatio. Säveltämisen ja improvisoinnin ollessa osa soittajan jatkuvaa musiikkitoimintaa, idea uudesta kappaleesta voi syntyä lähes mistä vain: luonnosta, päivän tapahtumista, tunteesta. Soittaja, jolle säveltäminen tuntuu vieraalta ajatukselta, tarvitsee apua työskentelyn aloittamiseen. Esittelemieni harjoitusten tarkoituksena on antaa ideoita aloitusvaiheeseen. Oppilas alkaa improvisoimaan annetun harjoituksen avulla. Tätä sävellysprosessin aloitusvaihetta kutsutaan suunnittelu- ja tutkimusvaiheeksi. Oppilaan työskentely sävellyksensä parissa saattaa alussa kuulostaa sekavalta ideoiden hakemiselta, mutta tässä vaiheessa on erityisen tärkeää, ettei opettaja tyrmää ainuttakaan ideaa. Tärkeää on, että oppilas kokeilee erilaisia vaihtoehtoja, jotta hänelle voi alkaa muodostua käsitys siitä, millainen hänen sävellyksestään tulee. Työskentely etenee ideoiden keksimisen ja testaamisen vaiheeseen, jolloin opettajan on vältettävä liian suorien ideoiden antoa. Toisaalta oppilaan sävellysprosessi on vuorovaikutustilanne, jossa oppilaan ideat saattavat synnyttää myös opettajalle uusia ajatuksia siitä, kuinka sävellyksesi edetä. Tällöin opettaja voi esitellä erilaisia ideoita ja vaihtoehtoja, joita oppilas voi kokeilla. Sävellyksesi on kuitenkin oppilaan ja hän käyttää ideoista vain ne, joista pitää.

Sävellyksen muotouduttua lopulliseen muotoonsa, jota luonnollisesti voi kehittää myöhemminkin, sävellys kootaan ja merkitään muistiin ja sen yksityiskohtia hiotaan. Kappale voidaan nuotintaa tai se voidaan esimerkiksi tallentaa ääni- tai videotiedostona. Opettaja ja oppilas arvioivat yhdessä sävellysprosessin onnistumista ja miettivät mahdollisia kehitysideoita seuraavaan prosessiin. Tämän jälkeen sävellys voidaan jakaa esimerkiksi esittämällä se, ja siitä ideoidaan uutta projektia.

4 FLOW MUSIIKIN OPISKELUSSA

Vuosituhansia ihminen on hakenut virtaus-kokemusta. Yli 2300 vuotta sitten elänyt kiinalainen filosofi Chuang Tzu uskoi Yun (suomeksi vaeltaminen, virtaaminen, lentäminen) olevan Taon eli oikean tien noudattamisen synonyymi. Chuang Tzun mukaan Yuhun pääsemisen ehtona oli henkilön pyrkimys löytää uusia haasteita ja kehittää taitojaan. Buddhalaisuudessa pyritään valaistumiseen eli nirvaanaan, jossa mielen kolme myrkkyä: takertuminen, viha ja tietämättömyys lakkaavat. (Csikszentmihalyi 2005, 218.) Läsnaoloa ja mielen ulkoisten häiriöiden poistamista on kautta historian etsitty meditaation ja erilaisten rituaalien kautta. Unkarilainen psykologi Mihaly Csikszentmihalyi kutsuu tätä virtaustilaa flowksi ja on tutkinut sitä menestyksekkäästi yli 40 vuotta. Hänen mukaansa ihmisen pitäisi pyrkiä autoteeliseen tilaan, jossa hän pystyy muuttamaan flow-kokemukseksi tilan, joka helposti painaisi ihmisen entropiaan, tylsän harmaaseen toiminnan tilaan, joka ei ole hyödyllinen eikä synnytä iloa eikä nautintoa. (Csikszentmihalyi, 2005. 172.) Autotelinen toiminta tehdään sen itsensä vuoksi ja sen päämäärä on niin palkitseva, että sen tavoittelu on kannattavaa sen kokemuksen itsensä vuoksi (Matikka, 2013, 39).

Flow on keskeinen tekijä motivaatiolle. Hyvin yksitoikkoisenkin työn voi tehdä itselleen mielekkääksi hakemalla siitä flow-kokemuksia. Keskeistä siinä on tunnistaa toiminnan mahdollisuudet, hakea tehtävästä itselleen haasteita, hioa taitojaan, tehdä tarkkoja tavoitteita ja saada välitöntä palautetta itseltään tai muilta (Csikszentmihalyi, 2005. 228). Flown siivittämänä ihminen pystyy uppoutumaan tehtäväänsä ulkoisten häiriöiden pääsemättä keskeyttämään toimintaa, ajatus virtaa vapaasti ja uusia ideoita syntyy helpommin. Fokus ei ole lopputuloksessa, vaan itse prosessi on palkitseva.

Flown edellytyksenä on haasteiden ja taitojen tasapaino. Mikäli haaste on liian suuri taitoihin nähden, se aiheuttaa turhautumista. Liian helpot haasteet kyllästyttävät. Prosessilla tulee olla selkeä päämäärä ja välitavoitteet, ja siitä tulee saada välitöntä, rakentavaa palautetta. Prosessi täytyy kokea autenttiseksi,

omasta tahdosta valituksi. Sitä ei tehdä vain, koska koetaan, että niin kuuluu tehdä. (Csikszentmihalyi, 2005. 271.) Jotta ihminen innostuu kokeilemaan uusia haasteita ja haluaa kehittää uusia taitoja, hän ei saa tyytyä vallitsevaan oloilaansa.

Flowssa henkilön toimintatietoisuus nousee esiin. Hän uskoo kykyihinsä suorittaa tehtävä onnistuneesti, eivätkä häiritsevät ajatukset, kuten huolet ja epäonnistumisen pelko, pääse häiritsemään työskentelyä. Keskittyminen itse prosessiin lopputuloksen sijaan auttaa sietämään häiriötekijöitä ja matkan varrella eteen tulevia vaikeuksia. Flowssa ihminen työskentelee intensiivisesti ja suorastaan malttamattomasti, ollen kuitenkin koko ajan selvillä tavoitteista ja siitä, mitä milloinkin pitää tehdä. (Matikka 2013, 52.)

Flown saavuttamiseen kuuluu saumattomasti välitön palaute (Matikka 2013, 55). Urheilussa se on helppo saada urheilijalta itseltäänkin. Pääsinkö asetetun riman yli? Lensikö kuula tarpeeksi pitkälle? Soitossa ja säveltämisessä palautteen saaminen ei ole niin yksiselitteistä. Palautetta tulee toki opettajalta, ystäviltä ja vanhemmilta, mutta välittömän palautteen saaminen flow-tilassa muilta ihmisiltä ei usein ole mahdollista. Musiikin parissa työskentelevän pitää oppia arvioimaan omaa tuotostaan ja antamaan itselleen rakentavaa palautetta. Mistä pidin? Mitä haluaisin muuttaa ja miten? Tärkeää on palautteen keskittyminen oppilaan kehittymiseen. Se ei saa olla vertausta muihin. Voimakas perfektionismi ja itsekritiikki saattavat estää flow-tilaan pääsyn ajatusten suoltaessa jatkuvaa negatiivista palautetta toiminnasta. Tällöin keskittyminen käsillä olevaan tehtävään häiriintyy, ja vanhat epäonnistumiset saattavat nousta pintaan. Mindfulness-harjoituksista voi olla apua tähän hetkeen keskittymiseen ja oman tilan ja arvon löytämiseen. (Matikka 2013, 60.)

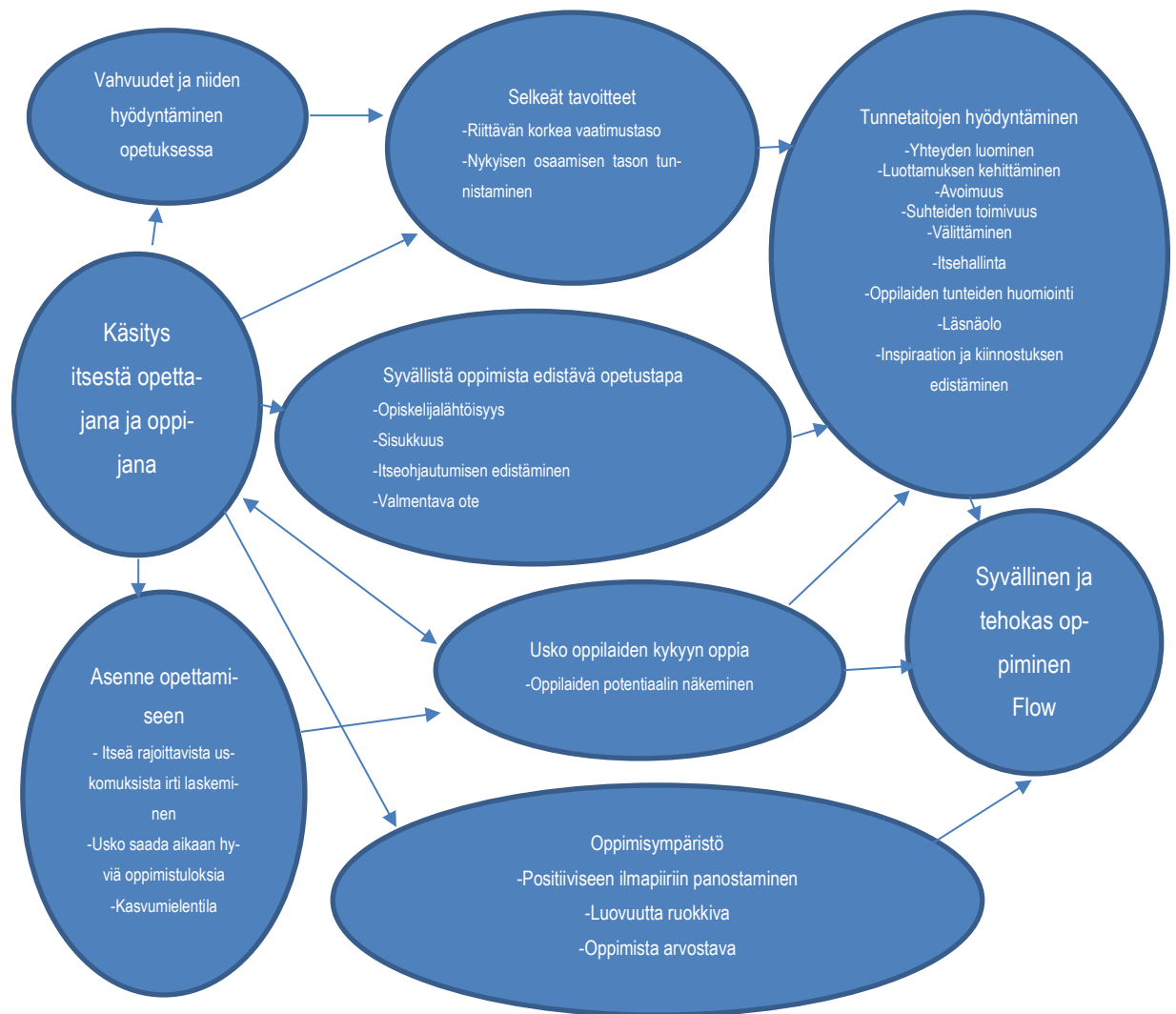
Flow-tilaa kuvaa hallinnan tunne. Siinä asiat ikään kuin loksahdelevat paikoilleen. Toisaalta pitää pystyä ottamaan riski ja olemaan valmis epäonnistumaan, muuten tekemisessä ei pääse nousemaan vaativammalle tasolle. Itsetietoisuus hämärtyy, samoin voi käydä ajantajulle. Ideana on pysyä pois itsensä tieltä, antaa ajatusten virrata ja tuotoksen kehittyä ilman epäonnistumisen painolastia. Saatamme havaita ympäristöstämme enemmän asioita kuin normaalisti ehtisimme,

mutta toisaalta aika saattaa tuntua lyhenevän työskentelyyn varatun ajan huve-
tessa kuin siivillä. (Matikka, 65–66.)

4.1 Flow opetuksessa

Flow-tilaan pääsyyn vaikuttaa henkilön käsitys itsestä oppijana tai opettajana (ku-
vio 1). Opettajan tulee tunnistaa omat ja oppilaan vahvuudet ja hyödyntää niitä
opetuksessaan. Opettajan positiivinen, kasvumielentilan asenne opettamiseen
auttaa laskemaan irti itseä rajoittavista uskomuksista ja antaa uskoa opettamisen
tärkeyteen. Kun opettaja uskoo saavansa aikaan kehitystä oppilaassa, myös op-
pilas pystyy uskomaan omaan kehitykseensä. Flow-tila vaatii riittävän haastavat
tavoitteet ja välitavoitteet, jotka ovat saavutettavissa. Tämä vaatii opettajalta op-
pilaan tuntemista ja herkkyyttä. Millainen taitotaso hänellä on, ja minkä verran
haastetta kyseinen oppilas kykenee ottamaan vastaan? Oppilaille voi olla hyvin
erilainen paineensietokyky. Siinä missä toinen ylittää parhaimpaansa tavoitteen
ollessa korkealla, toinen ahdistuu ja lamaantuu, eikä kykene saavuttamaan edes
normaalia tasoaan. Tällöin tavoite täytyy asettaa oppilaan taitoihin nähden mata-
lammalle, kuin mitä se voisi olla. Tavoitteen ja taidon tasapainoon vaikuttaa siis
hyvin vahvasti myös oppilaan usko omiin kykyihinsä.

Flow-tila vaatii luovuutta ruokkivan oppimisympäristön, jossa epäonnistuminen
on sallittua. Opetuksen tulee olla opiskelijälähtöistä ja edistää opiskelijan itseoh-
jautuvuutta. Opettajan ja oppilaan suhteen tulee perustua luottamukseen ja avoi-
muuteen, ja opettajan tulee huolehtia, että oppilas saa työstään onnistumisen ko-
kemuksia. Välitön palaute on keskeistä, ja opettaja ja oppilas voivat yhdessä
asettaa selkeät välitavoitteet, joiden myötä oppilas kykenee refleктоimaan työ-
skentelyään ja antamaan itselleen palautetta onnistumisestaan. (Virolainen & Vi-
rolainen 2018, 183.)

KUVIO 1 Huippusuoritus opettamisessa (Virolainen & Virolainen 2018, 183.)

Flow-tilaan pääsemistä edistää oppilaan usko omaan autonomiaansa, mahdollisuuteensa vaikuttaa opiskeluunsa. Tässä opettaja voi auttaa antamalla oppilaalle vaihtoehtoisia tehtäviä, jotka voivat vaihdella niin sisällöltään kuin haastavuudeltaan. Hyvin usein soittotunneilla oppilaat saavatkin valita seuraavan soittokappaleen opettajan antamista vaihtoehdoista. Myös sävellystehtävissä kannattaa antaa valinnan varaa ainakin siten, että kyselee ensin oppilaalta, minkä tyyllisen sävellyksen hän tällä kertaa haluaisi tehdä. Annettujen tehtävien linkittäminen oppilaan elämään ja muuhun opiskeluun tekee tehtävästä relevantin oppilaalle itselleen. Toki tärkeää on myös se, että tehtävä itsessään on oppilasta kiinnostava. (Virolainen & Virolainen 2018, 183.)

Flow-tilassa oleva henkilö keskittyy opittavaan asiaan vahvasti. Tällöin hän on tehokas, ja hänen luovuutensa kukoistaa. Oppiminen tuottaa mielihyvää, eikä mahdollisuus epäonnistumisesta tai muut oppimista estävät ajatusmallit pääse vaikuttamaan työskentelyyn. Ajantaju hämärtyy. Oppimisesta saatavat palkkiot, kuten arvosanat tai opintopisteet ovat epäolennaisia, ja toiminta on vahvasti sisäisesti motivoitunutta. Flow-tila edistää oppimista merkittävästi. Sen tuoman voimaannuttavan tunteen vuoksi siihen kannattaa pyrkiä. Flow-tilassa työskentelyn jälkeen pää leijuu pilvissä ja usko omiin kykyihin on korkealla. Tämä tunne kantaa pitkälle arkirutiineissa ja antaa voimaa itsensä kehittämiseen ja opiskeluun.

4.2 Flow tutkimuskohteena sävellysprosessissa

Voiko flowta opettaa ja onko sillä merkitystä taiteelliseen lopputulokseen? ”Creativity and flow in musical composition: an empirical investigation” on Raymond MacDonaldin, Charles Byrnen ja Lana Carltonin vuonna 2006 Glasgown yliopistossa suorittama tutkimus, jolla pyrittiin löytämään keinoja auttaa oppilaita sävellysprosessissa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää flown kokemisen korrelaatiota syntyvään tuotokseen sävellysprosessissa. Tutkittavana oli opiskelijoita, joista osa oli jo valmistuneita ja osa yliopistossa opiskelevia. Oppilaat sävelsivät kolmen hengen ryhmissä, vastasivat sen jälkeen annettuun kyselylomakkeeseen koskien heidän kokemustaan työskentelyprosessista ja siinä koetusta mahdollisesta flowsta, ja lopuksi heidän sävellystyönsä arvioitiin. Tutkimuksella pyrittiin selvittämään, olivatko niiden ryhmien, jotka kokivat sävellystyön aikana flowta, sävellystyöt muiden arvioinneissa parempia kuin ryhmien, jotka eivät päässeet kokemaan flowta prosessin aikana. Flow-tilaan pääsyä pyrittiin auttamaan antamalla opiskelijoille heidän taitoihinsa sopivan tasoiset tehtävät, selkeät välitavoitteet, välitöntä palautetta sekä pyrittiin vähentämään opiskelijoissa epäonnistumisen pelkoa. (MacDonald ym. 2006, 296.)

Tutkimuksessa tehtiin päätelmä, että enemmän flowta kokeneiden opiskelijoiden sävellykset arvioitiin luovemmiksi. Huomattiin myös, että sävellysprosessi on tärkeämpi kuin taidon määrä luovuutta haettaessa. (MacDonald ym. 2006, 300.)

Tutkimus rohkaisee opettajia auttamaan oppilaitaan flow-tilaan pääsyssä. Jos opettaja hallitsee flown ja tietää elementit, joilla siihen pääsyä voidaan tukea, hän pystyy paremmin ohjaamaan oppilaitaan luovassa työskentelyssä. Mikäli oppilas kokee tehtävän liian hankalaksi tai helpoksi tai palaute on vääränlaista, oppilaan innostus saattaa lopahtaa kokonaan.

5 SÄVELLYTTÄMINEN OSANA OPETUSTANI

Pyrin käyttämään opetuksessani monipuolisesti erilaisia opetustapoja. Tavoitteenani on oppilaitteni laaja-alainen musiikillinen kehittyminen. Pieni osa heistä tavoittelee musiikkia ammatikseen. Suurimmalle osalle toivon musiikista tulevan elinikäisen harrastuksen. Perinteisen taidemusiikin soiton opiskelun lisäksi soittamme oppilaiden kanssa vapaata säestystä, pop-musiikkia, improvisoimme ja sävellämme. Painopisteet näillä osa-alueilla vaihtelevat oppilaan mielenkiinnon mukaan. Työskentelen vapaan sivistystyön puolella lin kansalaisopistossa ja sen taidekoulussa. Opiskelu oppilaitoksessamme on tavoitteellista, mutta tavoitteet luodaan jokaiselle oppilaalle erikseen. Keskustelen oppilaitteni kanssa ja pyrin löytämään ne musiikin osa-alueet, jotka innostavat heitä erityisesti. Oppilaalla on vaikutusvaltaa oman opiskelunsa etenemiseen ja opiskeltavan materiaalin valintaan. Keskustelemalla pystyn herättelemään oppilaan sisäisen motivaation myös häntä itseä vähemmän kiinnostavan musiikkigenren soittamiseen. Klassista musiikkia opiskeleva hyötyy vapaasta säestyksestä. Harmonioiden ymmärtäminen soitettavasta musiikista helpottaa opiskeltavan sävellyksen hahmottamista ja antaa ajatuksia sen musiikilliselle toteutukselle. Pop-musiikista innostunut oppilas harjoittelee innokkaasti myös klassista musiikkia, kunhan kappalevalinnat ovat oppilasta innostavia, ja oppilas ymmärtää klassisen musiikin kautta oppivansa soittimen hallintaa ja musiikillista ilmaisua, joita voi hyödyntää myös pop-musiikin soitossa.

Minun tavoitteenani oppilaiden sävellyttämisessä on avartaa heidän keinojaan tuoda musikaalisuuttaan esille. Vapaa soittaminen, eli itsenäinen improvisointi unohtuu usein oppilailla ajan myötä, ja pianon ääressä vietetty aika koostuu yksinomaan valmiiden kappaleiden soittamisesta. Toiveenani on ylläpitää lasten innovatiivisuutta läpi koko soittoharrastuksen. Uskon, että improvisoinnin ja säveltämisen harrastaminen soittouran alusta alkaen tiivistää oppilaan suhdetta soittimeensa ja tuo hänet soittimen ääreen silloinkin, kun hän ei jaksakaan keskittyä läksykappaleiden harjoitteluun.

Kokemukseni mukaan säveltäminen lisää musiikin ymmärtämistä ja auttaa soitettavien kappaleiden hahmottamista. Parhaimmillaan se tuo suurten mestareiden musiikin lähemmäs itseä. Kokemus siitä, että on itse luova muusikko, jolla on annettavaa musiikkimaailmalle, luo arvoa omalle toiminnalle ja pienentää kiihkoa suurten mestareiden ja oman soiton välillä. Kokemus itsestä musiikin tekijänä vahvistuu, ja oppilas kykenee ymmärtämään prosessia, joita säveltäjät työssään ovat käyneet ja käyvät edelleen läpi. Säveltäminen vahvistaa parhaimmillaan soittajien musiikillista identiteettiä. Minun pidemmällä olevat oppilaani ovat tehneet upeita, monipuolisia sävellyksiä ja rohkaistuneet tuomaan omia ajatuksiaan esille. Kuitenkaan soittotaito ja idearikkaus säveltämisessä eivät aina kulje käsi kädessä. Oppilaat, joille pianonsoittotaidon motorinen hallitseminen tai nuottien lukeminen on haastavaa, saattavat luoda hyvin omaperäistä, mielenkiintoista musiikkia. Omien sävellysten tekeminen, niiden esittäminen ja saatu positiivinen palaute ovat saattaneet nostaa oppilaan jo hiukan notkahtaneen soittomotivaation aivan uudelle tasolle. Tunne siitä, että omat ideat ovat hyviä ja niitä arvostetaan, on tärkeä jokaiselle. Mielestäni se on luovan toiminnan lähtökohta, musiikin tekemisen juuri, josta soittaja voi kasvattaa vahvan itsetunnon ja antaa ajatustensa versoa niin omaa kuin muiden säveltämää musiikkia soittaessaan.

Usein oppilaan mielessä soittoharrastuksessa korostuu liiallisesti virheetön soittaminen. Virheitä esiintymisessä ja joskus jopa tunneilla soittamisessa pelätään ja musiikin vapaa virtaaminen estyy. Varsinkin tunnolliset, perfektionismiin taipuvat oppilaat taistelevat omien vaatimustensa kanssa. Omien oppilaitteni kohdalla kyse ei ole siitä, että heillä olisi takanaan jokin epämiellyttävä kokemus omasta soittamisesta, vaan itsekritiikki nousee kohtuuttomalle tasolle estäen täyden soittamisesta nauttimisen. Näiden oppilaiden kanssa säveltäminen ja improvisointi voi alkaa takkuisasti, koska oppilas ei kykene arvostamaan ideoitaan. Heille on tärkeää, että heillä on selkeä lähtökohta, jonka pohjalta sävellyksalku alkaa muotoutumaan. Sävellystä käydään läpi jokaisella tunnilla sävellyksen projektin aikana, ja opettajana annan runsaasti positiivista palautetta ja autan heitä ideoimaan, mitä sävellykseen voisi kokeilla seuraavaksi. Henkilökohtaisesti koen säveltämisen ja improvisoinnin tällaisten oppilaiden kanssa erityisen tärkeänä, koska ne ovat keino päästä irti rajoittavasta itsekritiikistä ja antaa luovuuden ja musiikin virrata vapaina.

Sävellän oppilaitteni kanssa projektiluontoisesti. Yleensä teemme yhden sävellyksen lukuvuodessa tai lukukaudessa. Käymme sävellyksen läpi projektin aikana jokaisen tunnin alussa. Aikaa siihen kuluu soittotunnista viikottain projektin ajan 5–15 minuuttia. Oppilas soittaa sävellyksensä siinä muodossa, missä se sillä hetkellä on, ja ideoimme yhdessä, miten sävellys voisi jatkua tai kehittyä. Säveltämisen ohjaaminen on vuoropuhelua, ja oppilaan soitto tuo minulle ideoita siitä, kuinka sävellystä voisi jatkaa. Sama harjoitus saattaa edetä hyvin eri tavoin eri soittajilla. Pyrin auttamaan oppilasta myös tarkentavilla kysymyksillä. Onko sinulla ajatusta, mitä sävellyksesi esittää? Millainen tunnelma siinä on? Onko siinä juonta? Missä on kappaleen huippukohta? Hyvin usein nauhoitan puhelimehini oppilaan soiton, jotta sävellys jää talteen eikä pääse unohtumaan. Toisinaan myös kirjoitamme melodiaa nuotille.

Säveltäminen harjoitusteni avulla alkaa siten, että oppilas improvisoi sävellysharjoituksen antamien reunaehtojen mukaan. Pikkuhiljaa improvisoinnin myötä hänelle alkaa hahmottua, minkälaisen sävellyksen hän haluaa sillä kertaa tehdä. Oppilas saattaa alkaa toistamaan improvisoidessaan jotain melodian pätkää tai muuta musiikillista ideaa. Niiden poimiminen tunneilla opettajan toimesta voi auttaa oppilasta hahmottamaan, millainen sävellys on muodostumassa. Usein nuotinnamme pienet ideapalat, jotta ne eivät unohdu. Tässäkin täytyy tuntea oppilaansa ja olla tarkkana. Sävellyksen palojen nuotintaminen auttaa useimpia oppilaita, mutta osalle jo muutama paperille kirjoitettu nuotti estää uuden luomisen. Heillä säveltäminen pysähtyy siihen, että he toistavat vain paperille kirjoitettua, eivätkä päästä itseään enää improvisoimaan uutta.

Nauhoitan säännöllisesti oppilaiden sävellykset puhelimen muistiin. Aikaa säästäkseni kirjoitan kappaleet nuoteille nuotinkirjoitusohjelmalla tietokoneella kotonani. Pyrin viimeistään sävellyksen valmistuttua nuotintamaan tietokoneella jokaisen oppilaani sävellyksen. Oppilaista on hienoa saada oma sävellys viimeistelytynä nuottina, jonka he voivat tallentaa arkistoihinsa muistona. Kirjoitamme sävellyksiä käsin nuotille myös soittotunneilla, ja osalla nuotintaminen on kotiläksynä. Tunneilla nuotintaminen vie paljon aikaa, minkä vuoksi siihen ei usein pys-

tytä keskittymään. Tavoitteenani on tulevaisuudessa opettaa internetistä ilmaiseksi saatavan nuotinnusohjelma Musescoren käyttöä ainakin pidemmällä oleville oppilailleni, ja osan kanssa olemmekin jo käyneet läpi sen perustoiminnot.

Sävellyksen valmistuttua se yleensä aina esitetään. Minusta on ollut hienoa huomata, kuinka innokkaasti oppilaani lähtevät omia sävellyksiään esittämään. Eräs nuori piano-oppilas kertoi ensimmäisen kantaesityksensä jälkeen oman sävellyksen esittämisen olleen ”aivan mahtavaa”. Nauhoitan kappaleen sen valmistuttua tunnilla ja nauhoitan myös kantaesityksen. Lähetän oppilaalle kantaesityksen nauhoituksen muistoksi. Kokemukseni mukaan oman sävellyksen saaminen nuottina ja kantaesityksen videona tuo oppilaalle vahvan onnistumisen kokemuksen. Oppilaat kokevat arvokkaana sen, että opettaja arvostaa ja näkee vaivaa heidän luovan tuotoksensa taltioimiseen ja jakamiseen. Tähän asti olen hoitanut kaikki nauhoitukset videoimalla puhelimella. Sen äänen ja kuvan laatu ovat olleet riittävät.

5.1 Ilmapiiri oppitunneillani

Oppitunnin positiivinen, luottamuksellinen ja kannustava ilmapiiri on soitonopiskelun perusta. Jotta oppilas uskaltaa tuoda luovia ajatuksiaan kuuluviin, hänen täytyy luottaa siihen, että opettaja antaa niille arvon. Eräessä koulutuksessa minut tutustutettiin harjoitukseen ”Joo, ja”. Kokeilimme pareina ensin tehtävää, jossa toinen parista yritti ehdottaa toiselle erilaisia asioita. Toisen tehtävänä oli vastata aina ”ei”. Seuraavaksi tehtävää jatkettiin siten, että vastaukseksi ehdotuksiin sanottiin ”joo, mutta” jatkaen lausetta eteenpäin. Viimeisenä vastaukseksi annettiin ”joo, ja”. Harjoituksen myötä oivaltaa hienosti, kuinka erilaisen tunnelman eri vastaukset antavat. Voimakkaan ”ei”-vastauksen jälkeen ehdotusta on hankala perustella ja keskustelu ja ideointi tyrehtyy kerralla. ”Joo, mutta” oli vastauksena jo lempeämpi, mutta silti toisen antamaa ehdotusta lannistava. Keskustelun edetessä siten, että toisen ideoille sanottiin aina ”joo, ja”, ideat seurasivat toisiaan, ja kahdenkeskisestä keskustelusta tuli innovatiivinen tuokio, jossa kummankin ideoita arvostettiin ja niitä kehitettiin eteenpäin.

Säveltämisen opettamisessa pyrin olemaan ”joo, ja” -ihminen. Oppilaat saavat usein hyvin erikoisia ideoita, jotka vievät sävellystä täysin eri suuntaan kuin mitä olen mielessäni etukäteen ajatellut. Tehdessäni ensimmäisiä sävellyksiä oppilaiteni kanssa, minun oli hetkittäin haastavaa päästää irti omista ajatuksistani sävellyksen etenemisestä, mutta ”joo, ja” -harjoitus auttoi oikeanlaisen, luovuutta tukevan ilmapiirin luomiseen sävellyksiprojektiin. Minun tehtävänäni ei ole kritioida oppilaiden tuotoksia, vaan antaa ideoita, kuinka niitä voi työstää eteenpäin.

Koen itse vahvasti flown säveltäessäni, ja toivon pystyväni auttamaan oppilaani-kin siihen. Kannustava, hyväksyvä, virheitä pelkäämätön ilmapiiri on kaiken perusta. Harjoitusten avulla oppilailla on kohtuullisen selkeä mielikuva siitä, mitä ollaan tekemässä, ja asetan oppilaan sävellystyölle välitavoitteita. Oppilaat saavat palautetta työskentelystään jokaisella soittotunnilla sävellyksiprojektin aikana. Suurimmaksi haasteeksi koen oppilaiden uskalluksen ja ”virheiden” siedon nostamisen. Pitää uskaltaa kokeilla eri vaihtoehtoja, miten musiikki voisi sävellyksessä edetä, minkä myötä soittimesta tulee välillä myös sellaisia ääniyhdistelmiä, jotka eivät miellytä. Jos koko ajan pelkää, ettei tuotos ole riittävän hyvä, ei flowtilaan pääsy ole mahdollista.

Tällä hetkellä koen olevani säveltämisen opettamisen suhteen vielä hyvin alkumetreillä. Opinnäytetyössäni esitetyt harjoitukset on otettu opetuskäyttöön, ja ne toimivat hyvin. Päättelen niiden toimivan, koska oppilaani ovat tehneet tehtävien avulla hienoja sävellyksiä ja ovat olleet innostuneita sävellystyöstään. Ihan jokaista oppilastani en ole saanut innostettua säveltämään. Kaksi sävellystä on jäänyt kesken oppilaan innon lopahdettua kesken kaiken. Tulevaisuudessa minun täytyy kehittää harjoituksia paljon lisää. Tarvitsen lisää harjoituksia niin soit-touran alussa oleville kuin pidemmällä oleville soittajillekin. Tavoitteenani on jatkaa oppilaiden kanssa pianotunneilla säveltämisen opetusmateriaalin kehittämistä jatkossakin.

5.2 Käytetyt harjoitteet

Harjoitukset luovat raamit säveltämiseen ja improvisointiin. Mikäli uuden musiikin keksiminen ei ole oppilaalle tuttua, harjoitusten antamat reunaehdot luovat turvallisuutta. Niiden avulla oppilas voi kokeilla, minkälaisen sävellyksen hän haluaa tällä kertaa luoda. Harjoitusten ideana on antaa lähtökohta sävellykselle, jonka avulla oppilas takuuvarmasti kykenee tekemään oman kappaleensa valmiiksi. Jokaisen sävellysprojektin on annettava oppilaalle kokemus onnistumisesta. Sen vuoksi on erittäin tärkeää, että opettaja valitsee oppilaalle riittävän helpon harjoituksen. Harjoitus antaa kuitenkin vain suuntaviivat, joista voi irrota mihin suuntaan haluaa. Siten helpostakin harjoituksesta voi kehittyä haastava, monipuolinen sävellys. Tärkeää on saada oppilas ymmärtämään, että ei ole sääntöjä. On vain ajatus, mistä lähdetään liikkeelle. Sen jälkeen kaikki on sallittua, ja sävellystyö voi edetä kauas alkuperäisestä ideasta. Sivustolla www.savellyttaminen.fi esittelen harjoituksia säveltämisprosessin aloittamiseen. Sivustoni kehittyy koko ajan, ja sinne tulee jatkossa myös uusia harjoituksia. Harjoitukset on esitelty verkkosivustollani myös videoina. Esittelen seuraavaksi opinnäytetyöni valmistumisen aikaan verkkosivustollani esillä olevat harjoitukset.

In the mode

In the mode –harjoituksessa käytetään säveltämiseen kirkkosävellajeja eli moodoja. Harjoitus on mahdollista toteuttaa pelkästään valkoisilla koskettimilla, jolloin se soveltuu hyvin myös soittouran alussa oleville oppilaille. Sävellysharjoituksen voi toteuttaa myös parityöskentelynä, jolloin toinen säestää soinnuilla ja toinen soittaa melodiaa. Säestyksen ja melodiansoiton vuoroa voi vaihdella sävellyksen edetessä.

Harjoitus aloitetaan opettelemalla vasemman käden säestys. Helpoiten harjoituksen voi toteuttaa aiolisessa a-mollissa, jolloin säestyssoinnuiksi voi valita esimerkiksi a-mollin, G-duurin ja F-duurin. Oppilas harjoittelee soittamaan valitun säestyskuvion pedaalin kanssa. Yksinkertaisimmillaan säestys voi olla pelkän soinnun soittaminen kokosointuna. Pedaali vaihtuu aina tahdin alussa tai soinnun vaihtuessa. Mikäli oppilaan soittotaidot riittävät, säestystä voi varioida soittamalla sen

esimerkiksi murtosointuna. Kannattaa käyttää aikaa säestyksen harjoitteluun ja käden ja jalan yhteistyön oppimiseen, mikäli pedaalin käyttö on vielä uusi asia ennen, kuin sävellystyössä mennään eteenpäin. Tavoitteena on, että säestys on niin sujuvaa, ettei oppilaan tarvitse keskittyä siihen liikaa. Näin hän voi suunnata huomionsa melodian kehittelyyn.

Kun säestys on saatu riittävän sujuvaksi, lisätään melodia oikeaan käteen. Harjoituksen ollessa aiolisessa a-mollissa melodia kulkee valkoisia koskettimia pitkin. Oppilas voi aluksi soittaa vain pitkiä säveliä melodiaan. Oikean ja vasemman käden yhteistyön helpotuttua melodiaan tehdään liikettä eri aika-arvoin. Oppilasta kannattaa kannustaa soittimen oktaavialojen laajaan käyttöön. Sävellys on mahdollista viedä pidemmälle säestyskuviota muuttamalla tai esimerkiksi siirtämällä melodia vasempaan käteen oikean käden soittaessa säestystä. Sävellykseen voi myös tehdä B-osan johonkin toiseen kirkkosävellajiin.

Teehetki Tokiossa

Teehetki Tokiossa -harjoitus on vaikeustasoltaan helppo. Tämän harjoituksen avulla oppilas pystyy säveltämään pienen sävellyksen jo ensimmäisen soitonopiskeluvuotensa aikana, mutta siitä saa tehtyä monipuolisemman melodiaa ja säestystä varioimalla. Melodian rytmin voi soittaa helpoimmillaan esimerkiksi neljäsosanuotteina, mutta pidemmälle soittanut oppilas voi tehdä rytmistä muuntelua käyttäen eri aika-arvoja tai synkooppeja. Pedaalin on tarkoitus vaihtua aina tahdin alussa, mutta kappaleen voi soittaa myös siten, että pedaali pidetään pohjassa koko kappaleen ajan. Jälkimmäinen vaihtoehto soveltuu alkeita soittavalle oppilaalle, jolle pedaalin käyttö ei ole vielä tuttua.

Käytössä ovat mustat koskettimet, joiden avulla itämaisen musiikin tunnelman luominen onnistuu helposti. Oppilas säveltää omaan taitotasoonsa sopivan melodian pianon keskirekisteristä. Sen jälkeen kappaleeseen lisätään vasen käsi, joka voi soittaa esimerkiksi kädet nyrkissä pienen oktaavin cis- ja dis-sävelet yhtä aikaa ja sitten hypätä oikean käden yli kaksiviivaiselle oktaavialalle soittaen sieltä kolmen mustan ryhmän. Pedaali vaihtuu aina vasemman käden soittaessa pie-

nen oktaavialan kahden mustan koskettimen ryhmän. Yksi tapa kehittää sävellystä, on siirtää säestys oikeaan käteen vasemman soittaessa melodiaa. Verkkosivustollani www.savellyttaminen.fi on tämän harjoituksen kohdalla esimerkkinä oppilaani sävellys, jossa kappaleen A-osassa melodia on vasemmassa kädessä ja B-osassa oikeassa kädessä.

Hajamielinen agentti

Tässä harjoituksessa haetaan James Bond -tyylistä tunnelmaa vasemman käden ylimmän ääneen asteittaisella nousulla ja laskulla. Harjoitus soveltuu hyvin alkeita soittaville oppilaille, joskin vasemman käden sointujen ottaminen pienellä kädellä voi olla haastavaa. Säestys alkaa pohjamuotoisella a-mollisoinnilla, josta lähdetään liikuttamaan ylintä ääntä asteittain ylös- ja alaspäin. Pedaali vaihtuu joka soinnulla. Jälleen kannattaa käyttää aikaa säestyksen harjoitteluun, ennen kuin kehottaa oppilasta alkamaan improvisoimaan oikean käden melodiaa. Vasemman käden säestyksen voi myös murtaa, mikäli koko soinnun ottaminen on kädelle haasteellista tai mikäli oppilas pitää enemmän murtosoinnuista säestyksessä.

Melodian voi säveltää kulkemaan pelkästään valkoisia koskettimia pitkin, mutta sävellyksestä voi tehdä hyvinkin yllättävän käyttämällä melodiassa mustia koskettimia, aksentteja, glissandoja ja klustereita. Oppilaan kanssa kannattaa keskustella, mistä hänen sävellyksensä kertoo. Mikäli oppilaalla on mielessään jännittävä tarina, melodiassa voidaan hakea tarinan tapahtumien kuvailua. Tarina saattaa rohkaista rohkeampaan soittotekniikoiden varioimiseen tuoden siten melodiaan uutta jännitettä ja mielenkiintoa. Oppilaan mielikuvitusta herätellään kysymyksillä. Tässä harjoituksessa olen huomannut oppilaitteni pysyvän välillä liikaakin harjoituksen ”säännöissä”. Muistutan oppilaita jatkuvasti, että vasen käsi voi soittaa välillä lyhyempää kuviota ja että oikean käden melodia voi liikkua rohkeasti myös mustilla koskettimilla. Moni oppilaani on säveltänyt harjoituksen avulla kauniita, salaperäisiä kappaleita, mutta en ole saanut vielä ketään tekemään jännittävää musiikillista tarinaa, joka hyödyntäisi eri soittotekniikoita, kuten klustereita tai glissandoja. Tulevaisuudessa voisin kokeilla aloittaa tämän harjoituksen sävellystyön tarinasta. Oppilas keksisi ensin juonen pieneen tarinaan, ja

vasta sitten aloittaisimme säveltämisen. Juonen pitäminen mukana sävellystyössä alusta alkaen saattaisi rohkaista vapaampaan improvisointiin ja rohkeampaan musiikilliseen ilmaisuun.

Rytmittelyä

Tämä harjoitus on rytmisesti haastava. Sen vuoksi varsinkin alussa olevat soittajat kannattaa ohjeistaa pitämään sävellyksessä riittävän yksinkertaisena sävelten puolesta, jolloin oppilas pystyy paremmin keskittymään harjoituksen rytmiin. Harjoituksen voi soittaa esimerkiksi molemmat kädet nyrkissä. Helppo tapa toteuttaa se, on soittaa vasemmalla kädellä nyrkkiklustereita valkoisilta koskettimilta ja oikealla kädellä mustilta koskettimilta. Toinen vaihtoehto on soittaa toisella kädellä yksittäisiä säveliä ja toisella nyrkkiklustereita. Esimerkiksi vasen käsi soittaa valkoisilta koskettimilta yksittäisiä säveliä, ja oikea käsi soittaa mustilta koskettimilta klustereita.

Sävellysharjoituksen ideana on sekoittaa kaksi- ja kolmijakoisia rytmejä. Helppo tapa on ottaa flamenco-tunneilta tuttu rytmi: punainen-punainen-karhu-karhu-karhu, jolloin 12/8 jakaantuu kahdesti kolmeen ja kolmesti kahteen. Sävellykseen voidaan ottaa myös muita aika-arvoja, kuten pisteellisiä rytmejä, oppilaan taitotason mukaan. Sävellysharjoituksen voi aloittaa keksimällä oppilaan kanssa erirytmisiä sanoja. Opettajalla voi olla mukanaan kuva, josta sanoja keksitään tai aiheeksi voidaan ottaa jokin ympärillä näkyvä tai vaikkapa oppilaan koulupäivä. Sanojen rytmejä kirjoitetaan nuotille, ja niillä rytmittellään taputtaen ja rytmejä lukien. Näin harjoituksen saa linkitettyä oppilaan musiikinteorian opiskeluun. Eritysmisistä sanoista tehdään lause, jonka sanarytmin mukaan oppilas leikittelee klustereilla. Lauseita voi olla sävellyksessä vain yksi, jolloin sama rytmikuvio toistuu kappaleen läpi, tai sävellyksessä voi koostua useamman lauseen rytmistä. Tämän harjoituksen voi yhdistää myös myöhemmin esiteltävään Toccata-harjoitukseen.

Kuvasävellys

Kuvasävellyksessä sävelletään nimensä mukaisesti kuvista. Opettajalla voi olla valmiita kuvia mukanaan, mutta nykyisin lähes jokaisella oppilaalla on matkapuhelin, jossa on toimiva kamera. Tehtävän voi aloittaa siten, että oppilaalla on läksynä kuvata asioita ja paikkoja, jotka inspiroivat tai puhuttelevat häntä. Oppilas voi lähettää kuvat opettajalleen, joka tulostaa ne, tai ne voidaan säilyttää oppilaan puhelimesta. Kuvaamisen jälkeen oppilas päättää järjestyksen, jossa kuvat kappaleeseen tulevat. Niistä voi tehdä esimerkiksi tarinan. Tarinan muodostuttua aletaan hakea oppilaan kanssa erilaisia soittotapoja, joilla kuvien tunnelman voisi toteuttaa. Tavoitteena on saada sävellykseen draamankaari. Jo tarinaa pohdittaessa mietitään, missä kohdassa sävellystä on tarinan huippukohta. Huippukohta on yleisimmin kappaleen keskellä, mutta kappale voi myös alkaa huippukohdalla tai päättyä siihen.

Tämä tehtävä on hauska toteuttaa abstraktina musiikkina, jossa ei ole selkeitä melodioita ja säestyksiä, vaan käytetään klustereita, glissandoja, pedaalia, soiteita sadepisaroita, tummia sävyjä, ja mitä vain mieleen tulee. Mikäli sävellyksen nuotinnetaan, nuottiviivasto voi olla täynnä kuvia, joilla eri soittotyylejä kuvataan. Tällöin sävellyksen loppuun tehdään selvitys, mitä kukin kuvio viivastolla tarkoittaa. Kuvasävellys soveltuu hyvin pari- ja ryhmätyöskentelyyn. Ideoiminen yhdessä soittokaverin kanssa, kuvien ottaminen ja lähettäminen yhteiseen WhatsApp-ryhmään ja yhdessä improvisoiminen tiivistävät parien työskentelyä yhdessä ja herättelevät toisen soiton kuuntelua sekä toisen ideoiden vastaanottamista ja niiden kehittelyä. Mikäli paridynamiikka on aluksi varautunut, eivätkä ideat pääse lentelemään vapaasti, pari voi tehdä sävellystyön alussa aiemmin esittelemäni ”joo, ja” -harjoituksen. Yhdessä improvisoidessa ja säveltäessä on tärkeää hyväksyä kaikki toisen esittämät ideat ja kehitellä niitä yhdessä.

Folia ja chaconne

Tämä on tuttu harjoitus esimerkiksi Vivo piano 2 -oppikirjasta. Sävelletään teema esimerkiksi Scarlattin Folian d-molli tai Wittin Passacaglian d-molli sointukiertoon, ja tehdään erilaisia variaatioita sävelletystä teemasta sointukierron pohjalta. Sävellyksen voi tehdä myös siten, ettei siinä muunnella teemaa, vaan eri variaatioita yhdistävänä tekijänä on ainoastaan sointukierto. Passacaglian ja chaconnen eroista kiistellään, eikä ero ole ollut selvä säveltäjillekään. Mikäli passacaglian ominaispiirteenä pidetään muuttumattomana toistuvaa melodiakulkua, Wittin sävellys on chaconne, jossa yhdistävänä tekijänä on samana pysyvä sointukierto. Musiikin tutkijat ovat erimielisiä chaconnen ja passacaglian eroista ja ovat tulleet jopa toisistaan vastakkaisiin lopputuloksiin niiden määrittelyssä. Asiaa sekoittaa myös se, että säveltäjät eivät ole käyttäneet nimityksiä aina johdonmukaisesti ja ovat myös yhdistelleet niitä sävellyksissään. (Wikipedia, viitattu 26.2.2020) Käytän tässä kuitenkin nimitystä chaconne, koska käsitykseni mukaan se vastaa paremmin tehtävänantoa.

Sävellystyö aloitetaan siten, että oppilas säveltää melodian annettuun sointukiertoon, ja se nuotinnetaan. Tämän jälkeen melodiasta tehdään variaatio jälleen samaan sointukiertoon. Muunnelmia tehdään niin monta, kuin oppilas haluaa niitä kappaleeseensa tulevan. Melodian voi siirtää vasempaan käteen, tai siihen voi keksiä erilaisia nopeampia ja hitaampia kuvioita. Kappaleen draamankaarta kannattaa käydä läpi. Oppilaan kanssa mietitään yhdessä, mikä variaatio on kappaleen huippukohta ja kuinka se tehdään. Huippukohdassa voi olla esimerkiksi paljon nopeita aika-arvoja tai isoja sointuja. Myös variaatioiden eri luonteet on hyvä pohtia yhdessä ja tehdä niistä merkinnät nuottiin.

Tämä sävellysharjoitus on sopiva myös sellaisille oppilaille, jotka suhtautuvat säveltämiseen hiukan varauksella, mutta ovat soittaneet pianoa jo useamman vuoden. Sointukiertoon on helppo säveltää, ja sävellyksen valmistuminen onnistuu, kunhan siihen jaksaa paneutua, minkä vuoksi varautuneempikin oppilas saa onnistumisen kokemuksen tämän sävellysharjoituksen myötä. Kappaleen nuotintaminen tuo sävellystyönteolle oppilaalle lisäarvoa ja rohkaisee uusiin, haastavampiin sävellysharjoituksiin.

Uudenlainen tarina

Varsinkin pop-kappaleita säveltävät oppilaat jumiutuvat helposti käyttämään pop-musiikissa yleisesti käytössä olevaa VI-IV-I-V-sointukiertoa. Tämän tehtävän tarkoituksena on herätellä heitä uskaltamaan käyttää myös sävellajista poikkeavia sointuja. Sävellysharjoitus soveltuu hyvin myös taidemusiikin säveltämiseen. Tässä harjoituksessa käytetty sointukierto esiintyy esimerkiksi saksalaisen heavy-metal-bändin Helloweenin vuonna 1987 julkaisemassa balladissa A tale that wasn't right. Siinä g-mollissa oleva säestys poikkeaa välillä F- ja As-duurisointuihin.

Säveltäminen aloitetaan tekemällä annettuun sointukiertoon melodiaa, tai pop-musiikkia säveltävät oppilaat voivat aloittaa pohtimalla ensin kappaleen tekstiä. Toiset kokevat helpommaksi aloittaa tekstin kirjoittamisesta, toiset aloittavat mieluummin melodiasta. Sointukierto voi toistua läpi koko kappaleen tai se voi olla vain kappaleen säkeistössä tai kertosäkeessä. Pop-oppilaat säveltävät alku- ja välisoitot ja suunnittelevat säestyskompit, jotka tukevat laulua. Sivustolla www.savellyttaminen.fi on esillä Matildan sävellys "Kaikki häviää", jossa kappaleen säkeistöt on sävelletty annettuun sointukiertoon, mutta kertosäe on B-duurissa.

Mikäli sävellyksestä tulee instrumentaalikappale, harjoitus sopii pidemmällä olevalle oppilaalle, joka pystyy hahmottamaan soittimesta eri sointuja ja niiden käännöksiä. Sävellystyön voi aloittaa säveltämällä sointukierron pohjalle yksinkertainen melodia. Melodiaa kehitellään yhdessä soittotunnilla, ja opettaja rohkaisee oppilasta käyttämään laajasti klaviatuuria. Vasemman käden säestystä voi varioida esimerkiksi soittamalla murrettua kolmisointua, johon on lisätty soinnun yhdeksäs sävel. Kappaleen edetessä oppilas voi poistua sointukierrosta, transponoida eri sävellajiin tai siirtää melodian vasempaan käteen oikean käden soittaessa säestystä. Sadepisaroita-harjoituksen tyylinen säestys oikeaan käteen sopii tähän harjoitukseen hyvin.

Toccata

Tämä on vauhdikas harjoitus, jossa sävelletään energistä ja rytmistä musiikkia. Sävellyksen toteutus haastaa oppilaan vasemman ja oikean käden yhteistyötä. Harjoitus ei sovellu aivan alkeita soittavalle oppilaalle. Tämän tyyllisiä sävellyksiä on paljon. Esimerkiksi Vivo piano 1:ssä on sovitus kitarakappaleesta *Malaguena* ja Einar Englundin pianosävellyksen *Introduzione e Toccatan* toccata-osuus toteuttaa samaa ajatusta. Säveltäminen aloitetaan säveltämällä yksinkertainen melodia, joka liikkuu noin yhden oktaavin alalla. Melodia kannattaa pitää lyhyenä – esimerkiksi neljän sävelen mittainen melodia toimii harjoituksessa hyvin. Oikean käden soittaessa melodiaa vasen käsi soittaa jokaisen sävelen väliin yhden ja saman sävelen. Kappale muuttuu hyvin toisenlaiseksi vasemman käden säveltä vaihtaen, joten oppilaan kannattaa kokeilla monia säveliä vasempaan käteen. Kappaleen edetessä vasen käsi voi liikkua säveleltä toiselle. Myös oikean käden melodia voi vaihtua tai liikkua eri oktaavialoihin. Kappaleen haastetta voidaan lisätä lisäämällä vasempaan ja/tai oikeaan käteen toinen sävel, esimerkiksi kvintti.

Toccataa työstettäessä mietitään jälleen kappaleen draamankaarta. Alkaako sävellyksessä hiljempaa kiihtyen huippukohtaa kohti, vai onko kappale täydessä vauhdissa ensimmäisestä sävelestä alkaen? Hiipuuko rytmi kohti loppua, vai loppuuko kappale yllättäen? Toccata-sävellykseen sopii hienosti isot dynaamiset vaihtelut ja porrasdynamiikka, jossa musiikin voimakkuus vaihtuu hetkessä voimakkaasta hiljaiseen ja päinvastoin. Sävellykseen saa lisää mielenkiintoa yhdistämällä harjoitukseen Rytmittelyä-harjoituksen. Tällöin oppilas muuntelee sävellystään lisäämällä tasajakoiseen rytmiin kolmijakoisia hetkiä. Sen voi tehdä esimerkiksi soittamalla välillä vasemman käden kahdesti peräkkäin aika-arvojen pysyessä koko ajan samoina.

Elokuviissa

Tähän harjoitukseen oppilaan soittotaidon ja sointujen hahmotuksen tulee olla jo varsin pitkällä. Tavoitteena on fantasiaelokuvien, kuten Harry Potterin, tyylinen sointimaailma. Harjoituksen avulla oppilas voi innostua säveltämään mielenkiintoisen, eri harmonioita käyttävän sävellyksen. Sävellysharjoituksen ideana on

käyttää sävellykseen sointuja, jotka eivät kuulu samaan sävellajiin, mutta soivat mielenkiintoisesti yhdessä. Verkkosivustollani www.savellyttaminen.fi on ladattavana sävellykseni *Fiiilistelyä* nuotit, joka on ollut pohjana elokuvissa-harjoituksen ideoinnissa.

Sävellyksessä aloitetaan valitsemalla neljän tai kahdeksan soinnun sointukierto, jonka soinnut kuulostavat hyvältä yhdessä, mutta poikkeavat rohkeasti sävellajista. *Fiiilistelyä*-kappale alkaa soinnuilla A, F, E ja Bb. Mikäli oppilaan on hankala löytää soinnut säveltämisen aloittamiseen, opettaja voi antaa ensimmäiset soinnut ehdotuksena, joita oppilas saa tietenkin muuttaa. Aluksi oppilas improvisoi sointukierron pohjalta ja kokeilee siihen erilaisia melodioita ja säestyskuvioita. Oppilas soittaa jokaisella soittotunnilla kappaleen siinä vaiheessa, missä se sillä hetkellä on. Sävellyksprojektin alussa oppilaan soitto voi olla useallakin tunnilla vapaata improvisointia. Pikkuhiljaa sävellyksen tunnelma ja melodia alkavat hahmottumaan. Opettaja voi nostaa esille oppilaan toistamia melodian palasia, joita oppilas alkaa tietoisesti kehittää.

Kappaleen edetessä sointujen ei ole tarkoitus pysyä samoina, vaan oppilas voi lähteä rohkeasti liikkumaan sävellajista toiseen. Hyvin usein sointu antaa melodialle viitteitä, mihin sen tulisi liikkua, mutta sävellystyö voi edetä välillä toisinkin päin. Melodia voi auttaa löytämään seuraavan soinnun. Sointua vailla oleva melodiasävel voidaan ajatella osaksi sointua, jolloin säestykseen kannattaa kokeilla sointua, jossa melodiasävel on pohjasävelenä, terssinä tai kvinttinä. Jos melodia on esimerkiksi h-sävelellä, siihen voi kokeilla kaikkia sointuja, joissa on h-sävel eli E, em, G, G#m, H, Hm. Mikäli oppilaan taidot riittävät, mukaan voi ottaa laajempiakin sointumuotoja kuten neli- tai viisisointuja.

Sävellystyön jatkuessa opettaja auttaa oppilasta ideoimaan, miten musiikki etenee. Oppilaat myös mielellään palaavat yhden sävellajin sointuihin. Silloin opettaja voi ehdottaa väliin sävellajista poikkeavia sointuja lisäämään musiikkiin mielenkiintoa. Oppilaan kanssa kannattaa keskustella, minkälaiseen elokuvaan sävellyks sopisi ja mitä elokuvan kohtauksessa tapahtuu sävellyksen soidessa.

Sateenropinaa

Tämän sävellysharjoituksen pohjana on Carl Hirnin sävellys *Terassilla sataa*. Soitetaan sadepisaroita kuvaavaa kuviota oikealla kädellä mustilta tai valkoisilta koskettimilta ja melodiaa vasemmalla kädellä. Oppilaan soittotason on hyvä olla peruskurssien ylätasolla. Sävellysharjoitus aloitetaan harjoittelemalla oikean käden kuviota. Valkoisilta koskettimilta sointuna on Am add 9 ja mustilta koskettimilta Ab add 9 ja F# add 9. Kuvio kulkee soinnun neljää säveltä ylös ja alas tasaisesti soljuen. Sointujen tultua tutuiksi oppilas improvisoi niihin melodiaa vasemmalla kädellä. Aluksi oppilaan voi olla helpompi improvisoida siten, että oikean käden soittaessa sointua valkoisilta koskettimilta myös vasemman käden melodia kulkee valkoisia koskettimia pitkin. Melodian siirtyessä mustille koskettimille, säestysointu tekee samoin. Sävellystyön edetessä voidaan kokeilla melodian rohkeampaa liikuttelua mustilla ja valkoisilla koskettimilla oppilaasta riippuen.

Sävellys etenee sadepisaroiden ropistessa valkoisia ja mustia koskettimia vaihdellen. Oppilaan kanssa pohditaan sävellyksen huippukohtaa ja musiikin dynaamista vaihtelua. Oikean käden säestyksen pitäminen kevyenä ja heleänä melodian tullen laulavasti ja selkeästi esille, on samalla hyvää käden ja korvan yhteistyön harjoitusta. Mikäli oppilas haluaa tehdä sävellykseen B-osan, sen voi tehdä esimerkiksi siirtämällä melodia oikeaan käteen ja sointusäestys vasempaan käteen. Säestyskuvioksi sopii esimerkiksi Uudenlainen tarina -harjoituksen murrettu kolmisointu, jossa on mukana add9.

Valloittavat vähennetyt ja yllättävät ylinousevat

Valloittavat vähennetyt ja Yllättävät ylinousevat ovat opinnäytetyössäni esitellyistä sävellysharjoituksista haastavimmat. Erityisesti nämä haastavat oppilaan korvan, koska sävellys ei varsinaisesti ole missään sävellajissa. Oppilaan soittotason on hyvä olla vähintään perustaso 3:n tasolla. Näiden sävellysharjoituksen onnistumisen haastetta lisää se, että sointiväri on oppilaille erikoinen. Usein oppilaat ovat tottuneet hyvin perinteisiin sointuihin, ja vähennetyt ja ylinousevat soinnut ja kappaleen sävellajittomuus on heistä erikoista. En suosittelen näitä harjoituksia ihan

ensimmäisiksi sävellysharjoituksiksi, mikäli opettaja ei ole varma, että oppilas pystyy nauttimaan sävellajittoman musiikin tunnelmasta.

Harjoitus aloitetaan vasemman käden säestyksen harjoittelulla, minkä jälkeen oppilas alkaa improvisoimaan siihen melodiaa. Vasen käsi soittaa jonkin bassosävelen ja sen jälkeen vähennetyt tai ylinousevan soinnun, jota seuraavat soinnut soitetaan aina puolisävelaskelta edellistä ylempää tai alemmää. Melodia voi kulkea vapaasti mustilla ja valkoisilla koskettimilla. Sävellyksen edetessä vasemman käden soinnut voivat pysyä koko kappaleen ajan samoina basson vaihtuessa, tai sointuja voi vaihdella. Valloittavat vähennetyt ja yllättävät ylinousevat -harjoitukset voi myös yhdistää. Tällöin sävellyksen A-osassa voi käyttää vähennettyjä sointuja ja B-osassa ylinousevia tai toisin päin. Vähennettyjä ja ylinousevia sointuja voi myös vaihdella tiheämmin jopa saman tahdin sisällä. Hyvä muistisääntö on jälleen, että ei ole sääntöjä. Kaikki on sallittua ja oppilas voi edetä vapaasti oman musikaalisuutensa johdattamana.

Runon säveltäminen

Runon sävellysprosessi on hauskaa puuhaa yhdessä oppilaan kanssa. Mikäli oppilas pitää runojen kirjoittamisesta, sen voi antaa hänelle kotiläksyksi. Usein runonkirjoittaminen ei kuitenkaan innosta kotiläksynä ja prosessi on hyvä aloittaa soittotunnilla yhdessä. Lähdän liikkeelle siitä, että pyydän oppilasta keksimään jonkin aiheen. Sitä ei jäädä liikoja pohtimaan, vaan oppilas heittää jonkin ajatuksen aiheeksi. Seuraavaksi käytämme prosessissa aivomyrskyä jolloin oppilas luettelee kaikki aiheesta mieleen tulevat asiat, jotka listaan paperille. Muodostuneen sanalistan avulla lorutteleminen yhdessä runon.

Runon valmistuttua oppilas saa kotitehtäväksi säveltää siitä melodian tai se voidaan tehdä tunnilla. Varsinkin hyvin nuoret oppilaat saattavat olla arkoja liikuttamaan melodiaa rohkeammin, jolloin se pyörii vain sävellajin toonikan ympärillä. Heidän kanssaan säveltäminen on hyvä tehdä yhdessä tunnilla. Opettaja voi antaa ohjeeksi, että ensimmäisen fraasin pitää päättyä sävellajin dominanttiin ja sitä seuraava fraasi toonikaan. Opettaja voi ohjeistaa jonkin fraasin alkamaan sävel-

lajin viidennestä sävelestä ja käymään oktaavia ylemmässä toonikassa. Kysymys-vastaus-fraasien opettaminen oppilaalle auttaa melodian rakentamisessa. Melodian valmistuttua se soinnutetaan. Fraasien väliin voidaan tehdä improvisoituja tuokioita, jotka kuvaavat runon tapahtumia.

Vapaa melodia

Säveltämisen tultua oppilaalle tutuksi voidaan tehdä sävellys Vapaa melodia -harjoituksen tyyliin. Tämä harjoitus on myös opettajalle haastava, koska välillä voi olla vaikea saada selvää, miten oppilaan kappaleen rytmi missäkin kohdassa etenee. Oppilaalle annetaan tehtäväksi keksiä melodia. Mitään muita ohjeita ei anneta. Melodian ei tarvitse kulkea mitään tiettyä sävellajia pitkin, emmekä mieta sen rytmiä sävellysohjelman alussa. Oppilaan täytyy tallentaa säveltämänsä melodia jollakin tavalla. Selkeintä on, että hän kirjoittaa sen nuoteiksi. Tässä tehtävässä en ohjeista oppilasta aluksi miettimään edes tahtiviivojen paikkaa, vaan ainoastaan merkitsemään melodian viivastolle ja nuottien aika-arvot oikein. Oppilas siis tuo tunnille nuotin, jossa on melodia nuotinnettuna ilman tahtiosoitusta ja tahtiviivoja.

Seuraavaksi oppilaan tehtävänä on kirjoittaa melodiaan basso pitkinä nuotteina. Näin saadaan selville, missä tahtiviivat ovat. Usein lopputuloksena on vaihtuva tahtiosoitus, joten bassojen avulla hahmotamme, missä kohdissa ovat tahtien yksökiskut. Tämä vaihe kannattaa tehdä huolellisesti, ja usein siihen menee soitto-tunneista enemmän aikaa, kuin mitä sävellystyöhön normaalisti käytämme. Sit-ten, kun melodia on selkeästi nuotinnettu ja kappaleen rytmi on selvillä, sävellyk-sen kehittäminen on helpompaa.

Kappaleen rakenteen hahmottamisen jälkeen piano-osuutta täydennetään esi-merkiksi lisäämällä säestysääniä basson ja melodian väliin. Sävellys voi olla myös laulu, johon tehdään sanat ja pianosäestys. Opettaja auttaa oppilasta hah-mottamaan kappaleen luonteen ja draamankaaren tarkentavilla kysymyksillä. Nuottiin merkitään esitysmerkinnät, nyanssit, tempon vaihtelut ja artikulaatiot.

6 OPPILAIDEN KOKEMUKSET

Tein oppilaille kyselylomakkeen, jolla he kertoivat, millaiseksi kokivat säveltämisen soittotunneilla. Oliko se mukavaa, työlästä vai antoisaa? Haluaisivatko he tehdä sitä enemmän, vai tuntuiko se ylimääräiseltä riesalta pianonsoiton lomassa. Tuntuiko säveltäminen sopivan haastavalta vai oliko se liian vaikeaa? Kysyin myös ajankäytöstä: Veikö säveltäminen heidän mielestään pianotunneista liikaa aikaa, ja oliko heistä haastavaa löytää aikaa säveltämiselle kotona? Oppilaani kertoivat kyselyssä, mitä uutta säveltäminen tuo heidän soittoharrastukseensa ja halustaan jatkaa säveltämistä jatkossakin. Jaoin kyselylomakkeen niille oppilailleni, jotka sävelsivät lukuvuoden 2019-2020 aikana. Kyselylomakkeen sai täytettäväksi 29 oppilasta, joista 28 palautti sen ajoissa.

6.1 Oppilaiden kokemus sävellystehtävästä

Oppilaitteni vastausten perusteella voin päätellä sävellyspaneettien olleen oppilailleni mieluisia. 28 Oppilaasta 26 koki sävellystehtävän kivaksi. Yhden oppilaan mielestä se oli ihan kohtuullisen mukavaa, ja yksi oppilaista ei pitänyt siitä. Oma arvioni siitä, miten oppilaani ovat säveltämisen kokeneet, on ollut hyvin samansuuntainen. Oppilaani mainitsivat kommentteissaan soittamisen vapauden yhdeksi merkittävimmäksi positiiviseksi asiaksi säveltämisessään. Oppilaani kokivat, että he saivat käyttää säveltäessään vapaammin mielikuvitustaan, ja se toi heille vaihtelua soitonopiskeluun. ”Parasta oli se, kun sai luoda ihan omanlaista musiikkia.” ”Pidin säveltämisestä, koska se oli hyvin poikkeavaa ja uutta, mitä tunneilla on tehty. Pidin vapaudesta käyttää pianoa, rytmejä yms.” Yksi vastanneista ei pitänyt säveltämisestä ja kommentoikin soittavansa pianoa enemmän kuin sävelsi. Mahdollisesti tehtävä ei ole ollut hänelle mieluinen. Tällaisen oppilaan kanssa minun tulee jatkossa improvisoida oppitunneilla paljon. Toivottavasti sitä kautta saan innostettua hänet säveltämään joskus tulevina vuosina.

Päätösvalta omaan tekemiseen on nuorelle tärkeää. Tunneillani he saavat aina valita vaihtoehtoista, mitä kappaletta harjoittelevat tai minkä genren musiikkia milloinkin soitetaan. Toki pyrin ohjaamaan lasten ja nuorten päätöksiä heidän soittotaitonsa kehittymiselle edulliseen suuntaan. Päätösvallan merkitys korostui oppilaitteni vastauksissa. Usea heistä mainitsi yhdeksi säveltämisen mukavuudeksi sen, että saa itse päättää, mitä sävellykseen tulee. Vaikka annoin jokaiselle ideoita, mihin suuntaan sävellystä voisi kehittää, lopullinen päätösvalta oli aina heillä itsellään. ”Pidin paljon siitä, kun asioita sai päättää kappaleessa itse.” ”Sävellystehtävässä oli mukavaa luoda itse omaa sävellystä, miten tahtoi.” Oman musiikin luominen ja nuoteista irti oleminen olivat oppilaille myös tärkeitä elementtejä säveltämisessä. ”Sävellys on mukavaa, kun saa käyttää omaa luovuuttaan ja keksiä ihan mitä vaan.” Sävellysprosessin aikana olen korostanut oppilailleni, että mikään, mitä he keksivät sävellykseensä, ei ole väärin. Tehtävässä ei tarvitse pysyä, ja jokainen heidän ideansa on hieno ja oikein. Minun tehtävänäni on auttaa kehittämään heidän ideoitaan eteenpäin. Oppilaani olivatkin maininneet palautteissaan hienoksi sen, että säveltämisessä mikään ei ollut väärin ja ”sai soittaa omasta päästä ihan mitä tahansa”.

6.2 Säveltämisen haastavuus

Kysyin kyselylomakkeessani oppilailtani, kuinka haastavaksi he kokivat säveltämisen. Koska kysymys on avoin, vastauksia ei voi jaotella selkeästi kyllä-ei-kategorioihin. Vastanneista kaksi oppilasta koki säveltämisen aika haastavaksi. 16 oppilasta koki sen helpoksi ja 10 kertoi vastauksissaan säveltämisen tai jonkin sen osa-alueen olleen hiukan haastavaa. ”Mielestäni se oli helppoa ja kivaa!” ”Säveltäminen ei ollut kovin haastavaa, sillä pidin siitä ja minulla oli motivaatiota säveltää.” Osalla oli ollut ennakoajatuksena säveltämisen olevan vaikeaa, ja osalle vapaaseen soittamiseen uskaltautuminen tuotti haastetta sävellysprosessin alussa. Sävellystyön sujuva eteneminen yllätti: ”Ei se ollut niin haastavaa, kuin aluksi luulin.” ”Aluksi säveltäminen oli haastavaa, mutta kokeilemalla asia helpotui. Se on hauskaa!” Yksi oppilaistani kertoi omien ideoidensa jakamisen muille haastavaksi. Hänen vastauksestaan käy ilmi, että hän sävelsi itsenäisesti kotona

jatkuvasti, mutta koki hiukan ahdistavaksi omien tuotosten esittämisen edes soitto-tunneilla.

Osa oppilaistani nuotinsi ainakin osittain oman sävellyksensä. Nuotintaminen koettiin useammassa vastauksessa hankalaksi. Oppilaitoksesamme musiikin teorian opiskelu ei ole pakollista. Nuotintaminen oli erityisen hankalaa niille oppilaille, jotka eivät olleet opiskelleet musiikin teoriaa ollenkaan. Nuotintamisessa erottui edukseen selkeästi ne oppilaat, jotka ovat teoriaa opiskelleet. ”Säveltäminen nuottipaperille asti oli mulle uutta ja alkuun piti kerrata perusasioita, mutta kun homman sai pyörimään, se alkoikin sujumaan.” Tämän epäkohdan ratkaiseminen tulee olemaan haaste jatkossa. Oppilaat pitäisi saada motivoitua teorian opiskeluun. Pianotunnit ovat ihan liian lyhyet, jotta teorian ehtisi opettaa niiden puitteissa. Myös nimen keksiminen sävellykselle aiheutti päänvaivaa. Olemme pyrkineet keksimään sävellyksille jonkin musiikkia kuvaavan nimen. Olemme pohtineet, minne musiikki sijoittuu ja mitä siinä tapahtuu. Onko kyseessä tunnelma, tarina tai jokin maisema? Olen parhaani mukaan auttanut oppilaitani sävellysten nimien keksimisessä lähinnä tarkentavien kysymysten avulla. Joillekin kappaleille olemme ottaneet väliaikaisen nimen siihen asti, että oikein mieluinen kappaleen nimi juolahtaa mieleen, mikäli emme ole yhdessäkään keksineet mitään oppilaan mielestä juuri sopivaa.

Sävellysprosessissa usein eteen tulevan ”jumin” tuskaisuus oli avautunut osalle oppilaistani, ja he olivat kertoneet säveltämisen olevan helppoa jumin ilmaantumiseen asti. Olemme työstäneet kappaleita tunnilla ja koen omasta osuudestani oppilaitteni sävellysprosessissa tärkeimmäksi juuri jumien purkamisen. Annan esimerkkinä vaihtoehtoja, mihin suuntaan kappale voisi jatkua, mutta jätän jatkon kuitenkin avoimeksi, enkä anna valmiita vastauksia. Jokin kappale, oma tai muiden säveltämä, saattaa avautua ihan jossain muualla kuin soittimen ääressä. Kehotan oppilaitani laulamaan kappaleitaan mielessään ulkona liikkuessaan tai ihan arkisia puuhia tehdessään. Musiikki saattaa avautua liikkeen kautta, ja kappaleen poljento voi löytyä, kun sen tahdissa tanssii samalla musiikkia hyräillen. Yhden oppilaani vastauksessa avautui tämä keino jumin purkamiseen: ”Jos yritti aivan liikaa ja pakolla miettiä juttuja siihen liittyen, niin oli haastavaa, mutta yleensä sanat ja soinnut vain kyllä tulivat mieleen.”

6.3 Ajan käyttö säveltämiseen

Kysyin oppilaitani, kokivatko he ajan löytämisen kotona säveltämiselle haastavaksi. Kysyin myös, viekö säveltäminen heidän mielestään pianotunneista liikaa, sopivasti vai liian vähän aikaa. 28 vastanneesta 26 koki säveltämisen vievän pianotunneista sopivasti aikaa. Yhden oppilaan mielestä se vei liikaa aikaa, ja yksi oppilaistani haluaisi käyttää säveltämiseen pianotunteja enemmän. 24 oppilaan mielestä säveltäminen vei kotona sopivasti aikaa, ja neljän mielestä ajan löytäminen kotona oli haastavaa. ”Koin ajan löytymisen helpoksi.” ”Pianotunneista se vei aikaa sopivasti. Aikaakaan ei ollut vaikea löytää, koska ideat tulivat yleensä tehdessäni jotain muuta.” ”Pianotunneista se ei vienyt liikaa aikaa, mutta harjoittelusta se saattoi joskus viedä.” ”Jos fiilis on oikea, niin säveltäminen kotona tulee hyvin nopeasti.” Osassa oppilaitteni vastauksista korostui heidän vapautensa sävellystyön ajankäyttöön. Sävellysprosessiin ryhdyttiin inspiraation iskiessä: ”Sävellän silloin, kun itsellä tekee mieli.” ”Sävellykseen löydän sen verran aikaa, mitä haluan. Pianotunneista sävellyks vie ehkä liian vähän aikaa.”

6.4 Mitä uutta säveltäminen tuo soitonopiskeluun?

Vastauksissa kysymykseen, mitä uutta säveltäminen tuo oppilaitteni musiikin opiskeluun ja pianonsoiton harrastamiseen, korostui musiikin tekemisen vapaus ja säveltämisen tuoma vaihtelu muuhun soitonopiskeluun. ”Se tuo erilaisuutta ja vaihtelevuutta.” ”Siinä soittaminen oli paljon vapaampaa, koska sain itse valita rytmin, melodian ja kaiken muunkin.” Oppilaani kokivat, että he saivat käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan vapaammin omaa musiikkia tehdessään. ”Säveltäminen toi vapautta. Sai tuoda omaa luonnetta ja tekemistä musiikkiin.”

Oppilaani kokivat sävellysprosessin kehittäneen heitä soittajina. ”Olen oppinut soittamaan vapaammin.” ”Säveltäminen toi musiikin opiskeluuni lisää omaa tulkintaa ja luovuutta.” ”Kappaleistani tulee jatkossa vielä enemmän sisältörikkaampia ja sain paljon uusia ideoita ja näkökulmia!” Osan oppilaistani sävellysprosessi

irrotti nuoteista ja antoi rohkeutta kokeilla erilaisia sävelyhdistelmiä ja soittotapoja. ”Se on uutta, että sävellän sormet nyrkissä jne., koska ennen sävelsin vain sävelillä.” Yksi oppilaistani ei kokenut säveltämisen tuoneen mitään uutta musiikin opiskeluunsa. Toinen, säveltämisestä vahvasti innostunut oppilaani kuvaa vastauksessaan säveltämisen tuovan inspiraatioita uusiin sävellyksiin. ”Sen ansiosta minulla on kaksi sävellystä valmistumassa.”

Itse opettajana koin, että oppilaani saivat säveltämisestä runsaasti onnistumisen kokemuksia. Hyvin monelle oli aluksi haastavaa irrottautua ajatuksesta, että jokin soittotapa olisi sallittua ja toinen kiellettyä. Työstimme ajatusta usean viikon ajan. Lopulta lähes jokainen oppilaistani vapautui kokeilemaan ja luomaan omaa musiikkiaan. Hajamielinen agentti oli harjoituksista haastavin siinä mielessä, että sen ajatuksella säveltävät oppilaani eivät uskaltaneet irrottautumaan harjoituksesta. He tekivät hienoja sävellyksiä, mutta kuten jo harjoitusta esitellessäni mainitsin, minun täytyy kehittää uudenlainen lähestymistapa kyseisellä harjoituksella sävellyttämiseen.

Koen lasten ja nuorten liiallisen perfektionismin todelliseksi haasteeksi. Liika vaatavuus kuormittaa heitä, ja jatkuva paine onnistua kaikessa täydellisesti aiheuttaa stressiä arjessa ja estää musiikkiin vapaan heittäytymisen. Olen erityisen onnellinen siitä, että säveltämisen myötä usean oppilaan suorituskeskeisyys hellitti ja näin heidän itsensäkin nauttivan improvisoinnista ja olevan vaikuttuneita omista sävellyksistään.

6.5 Haluatko jatkaa säveltämistä?

28 kyselyyn vastanneesta oppilaastani 24 haluaa jatkossakin jatkaa säveltämistä, kaksi haluaa ehkä säveltää tulevaisuudessakin ja kaksi ei halua enää säveltää. Osa on hyvin innostunut aiheesta, mikä näkyy vastauksissa: ”Se oli hauskaa!” ”Tottakai haluan!” ”Joo!” ”Ehdottomasti haluan!” Suurin osa vastauksista oli kyllä/ei-vastauksia, mutta osa oli eritellyt toivettaan jatkosta tarkemmin. ”Haluan

jatkaa säveltämistä, koska se on todella vapaata soittoa.” ”Haluan, sillä se harjoittaa luovuutta ja esiintymiskykyä.”

Olen vaikuttunut oppilaitteni avoimuudesta ja innosta kokeilla uutta. Monet oppilaistani olivat epäileväisiä ensimmäisen sävellystehtävän saadessaan siitä, kykenisivätkö he luomaan omaa musiikkia. Silti lähes jokainen suostui kokeilemaan säveltämistä. Yksi oppilaani ei halunnut edes kokeilla. En ole jakanut hänelle kyselylomaketta, koska lomakkeen kysymykset olivat sellaisia, ettei hän olisi voinut vastata niihin säveltämättä ollenkaan. Kaksi sävellystä jäi kesken. Toinen säveltämisprosessin keskeyttäneistä ei pitänyt säveltämisestä. Hänen kanssaan jatkamme soitonopiskelua valmiiden kappaleiden kautta. Toisella oppilaalla unohtui harjoittelu lähes kokonaan usean viikon ajaksi, jolloin jo sävelletty osio unohtui joka viikko soittotuntien välissä, eikä uutta tuotosta syntynyt. Hänen kanssaan etsimme häntä motivoivaa opiskelumateriaalia ja kokeilemme säveltämistä myöhemmin uudestaan. Suurin osa innostui, nautti säveltämisestä ja haluaa vastauksensa perusteella jatkaa sitä tulevaisuudessakin. Tarkoitukseni on jälleen ensi lukuvuonna tehdä sävellysprojekti oppilaitteni kanssa. Innokkaimmat säveltävät uudet kappaleet molempana lukukautena.

7 YHTEENVETO JA POHDINTA

Opinnäytetyönä säveltämisen opetusmateriaalin tekeminen ja sen kokeilu oppilaitteni kanssa on ollut hyvin antoisaa. Olen tehnyt sävellyksiä oppilaitteni kanssa vasta reilun vuoden ajan, ja moni oppilaistani sävelsi kuluvana lukuvuotena ensimmäisen kerran. Säveltäminen on minulle itsellenikin uusi asia. Olen säveltänyt musiikkia kahden vuoden ajan. Vaikka minulla on yli kahden vuosikymmenen kokemus musiikkipedagogina työskentelystä, oppilaiden kanssa säveltäessäni olen saanut joka viikko hämmästyä, kuinka upeita ajatuksia ja ideoita heillä on. On ollut myös ilo huomata, että säveltäminen saattaa olla vahvuus sellaisellekin oppilaalle, jolle pianonsoitto muuten on hyvin haastavaa. Joku oppilas on erityisen rohkea kokeilemaan erilaisia ratkaisuja, kun toinen pysyy mieluummin turvallisiksi kokemissaan rajoissa. Muutaman vuoden tunneilla käynyt oppilas, jonka into oli pitkään hukassa, löysi säveltämisestä uuden kipinän koko soittoharrastukseensa. Ihan jokainen oppilaistani ei innostunut säveltämisestä, mutta osalle siitä tuli tärkeä osa musiikin tekemistä. Koin säveltämisen ja siinä onnistumisen vahvistavan oppilaitteni itseluottamusta pianistina ja tuovan lisää vapautta ja motivaatiota soittamiseen.

Oppilaitteni vastauksista voin päätellä sävellysharjoitukseni olleen toimivia ja sopivan yksinkertaisia. Jokainen on pystynyt luomaan niiden avulla oman sävellyksen ja saamaan säveltämisestä tärkeän onnistumisen kokemuksen. Säveltämisestä innostuneet oppilaat ovat pystyneet kehittämään kappaleistaan harjoituksen antamia lähtökohtia monipuolisempia sävellyksiä. Vastausten perusteella oppilaani ovat kokeneet säveltämisen mukavan helpoksi tai hiukan haastavaksi. Kaksi oppilasta koki sen aika haastavaksi, mutta liian vaikeaksi ei kukaan. Näiden kahden oppilaan kohdalla en ehkä ole osannut valita heille juuri tällä hetkellä parhaiten sopivaa sävellysharjoitusta. Oppilaani ovat huomanneet säveltämisen tuovan heidän soitonopiskeluunsa uusia näkökulmia, eivätkä he koe säveltämisen vievän tunteistaan tai harjoittelustaan liikaa aikaa. Heidän intonsa jatkaa säveltämistä tulevaisuudessa ilahduttaa minua suuresti.

Pianotunneilla pianonsoitto on keskiössä. Klassista musiikkia opiskeleva soittaa eri tyylikausien musiikkia harjoitellen musiikin tulkintaa ja soittimen hallintaa. Monipuolisten työtapojen käyttö tuo vaihtelua soitonopiskeluun, antaa oppilaille lisää päätösvaltaa oman soitonopiskelunsa suhteen ja lisää keinoja oman luovuuden toteuttamiseen. Säveltäminen on yksi soitonopiskelun osa-alue, jonka ottaminen osaksi musiikinopiskelua kehittää soitonopiskelijan musiikillista ajattelua ja tuo samalla vaihtelua niin soitonopiskelijan opiskeluun kuin soitonopettajan työpäiviin. Projektiluontoisina sävellykset eivät vie tunteista liikaa aikaa ja siten heikennä soitonopiskelun laatua. Soitonopettajien tarkoituksena ei ole ottaa haltuun säveltämisen opettamista siihen erikoistuneilta opettajilta, vaan ajatuksena on, että oppilas tutustuu säveltämiseen soittotuntien puitteissa. Oppilaan halutessa syventyä säveltämiseen, hänet ohjataan säveltämisen opettamiseen erikoistuneen opettajan oppiin. Toiveena on, että yhä useampi soitonopiskelija haluaa säveltää ja kehittyä siinä, mikä lisää myös säveltämisen opettajien työskätkää.

Säveltäminen soittotunneilla on tullut jäädäkseen uuden opetussuunnitelman myötä. Opettajat tarvitsevat siihen lisäkoulutusta, jota tarjotaankin ihan kohtuullisissa määrin ympäri Suomea. Opetusmateriaalia soittotunneilla säveltämiseen pitää kehittää lisää. Tarkoitukseni on kehittää www.savellyttaminen.fi -sivustoni jatkossa. Tarvitsen eritasoisia sävellysharjoituksia huomattavasti lisää, ja lisään harjoituksia sivustolleni niiden valmistuttua. Toiveeni on, että myös muut pianonsoiton opettajat pystyvät hyödyntämään harjoituksiani omassa työssään. Erilaisten sävellyttämismetodien käytön mielekkyyttä, säveltämisen osuutta soitonopiskelussa ja oppilaiden kokemuksia sävellystyöstä olisi hyvä tutkia laajemmin. Näin saisimme arvokasta tietoa säveltämisen käytöstä opetusmetodina soitonopiskelussa ja pystyisimme kehittämään opetustyötä edelleen oppilaita motivoivaan ja musiikillisia taitoja monipuolistavaan suuntaan. Avarampi musiikillinen ajattelu auttaa opiskelijoita löytämään oman tavan tehdä musiikkia ja rohkaisee heitä uusiin innovatiivisiin tapoihin ylittämään taiteen rajoja.

LÄHTEET

Juma, A. 2020. Why Einstein used combinatory play and how you can too. viitattu 5.3.2020. <http://alyjuma.com/combinatory-play/>

Csikszentmihalyi, M. 2005. Flow -elämän virta. Suom. R. Hellsten. Rasala Kustannus.

Ervasti, M., Muhonen, S. & Tikkanen, S. 2013. Säveltämisen monet mahdollisuudet musiikkikasvatuksessa. Teoksessa M-L. Juntunen, H. Nikkanen ja H. Westerlund (toim.) Musiikkikasvattaja – Kohti reflektiivistä käytäntöä. PS-kustannus, 246-291.

Gilbert, E. 2016. Big Magic: Uskalla elää luovasti. Suom. K. Juva. Gummerus kustannus Helsinki.

Griffley, H. 2019. Kaipaan luomisvoimaa: Opas luovempaan elämään. Suom. L. Lampijoki. Gummerus kustannus oy.

Hakkarainen, L. 2009. Impro soi! Improvisoinnista iloa ja osaamista soitonopiskeluun. Turun AMK.

Hakomäki, H. & Vainonen, J. 2007. Tarinasäveltämisen taito. PS-kustannus.

Harris, P. 2012. The virtuoso teacher: the inspirational guide for instrumental and singing teachers. Faber music.

Hyry-Beihammen E-K., Joukamo-Ampuja E., Juntunen M-L., Kymäläinen H. & Leppänen T. 2013. Instrumenttiopettaja oppilaan kokonaisvaltaisen muusikkoiden kehittäjänä. Teoksessa M-L. Juntunen, H. Nikkanen ja H. Westerlund (toim.) Musiikkikasvattaja – Kohti reflektiivistä käytäntöä. PS-kustannus, 150-182.

Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. PS-kustannus.

Klose, C. 2011. Piano Teacher's Guide to Creative Composition. Kindle Edition.

Lilja-Viherlampi, L.-M. 2007. Minunkin sisälläni soi. Musiikin ja sen parissa toimimisen terapeuttisia merkityksiä ja mahdollisuuksia musiikkikasvatuksessa. Väitöskirja. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 24. Turku. Turun ammattikorkeakoulu.

Kallio, K. & Morottaja H-M. 2018. Luovuus lasten soitonopiskelussa. OAMK.

MacDonald, R., Byrne C., Carlton L. 2006. Creativity and flow in musical composition: an empirical investigation. Glasgow university.

Matikka, L. 2013. Flow: Anna mennä ja onnistu. Docendo Oy.

McPherson, G. & Pflederer Zimmerman, M. (toim.) 2006. The child as musician : a handbook of musical development. Oxford Scholarship.

Niemeläinen, V. 2008. Vapaus soittaa! –monipuoliset työtavat soitonopetuksessa. Turun AMK.

Ojala, J. & Väkevää, L. 2013. Säveltäjäksi kasvattaminen: Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Opetushallitus.

Opetushallitus. 2017. viitattu 19.2.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/musiikki-taiteen-perusopetuksessa-2017>.

Rauste – von Wright, M., von Wright J., Soini, T. 2003. Oppiminen ja koulutus. WSOY.

Tuovila, A. 2003. "Mä soitan ihan omasta ilosta!" Pitkittäinen tutkimus 7–13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. *Studia Musica* 18 Sibelius-Akatemia.

Saatamoinen, I. 1990. Keiteleen oudompi nuottikirja: Johdatus luovaan musiikinopettamiseen. Tampereen yliopisto.

Violainen, I & Violainen, H. 2018. Mielen voima oppimisessa. Viisas elämä Oy.

Wikipedia. 2020. viitattu 26.2.2020. <https://en.wikipedia.org/wiki/Passacaglia>.

YAMK Opinnäytetyö

Taiteen tekijä ja kehittäjä 2019-2020

1. Mitä pidit sävellystehtävästä? Mikä tehtävässä oli erityisen mukavaa?
Mistä et pitänyt?

2. Kuinka haastavaksi koit säveltämisen?

3. Koetko ajan löytämisen säveltämiselle haasteelliseksi? Viekö se piano-
tunneista ja/tai harjoittelusta sopivasti/liikaa/liian vähän aikaa?

4. Koetko säveltämisen tuovan sinun musiikinopiskeluusi ja pianonsoiton
harrastamiseesi jotain uutta? Mitä?

5. Haluatko jatkossakin jatkaa säveltämistä?
